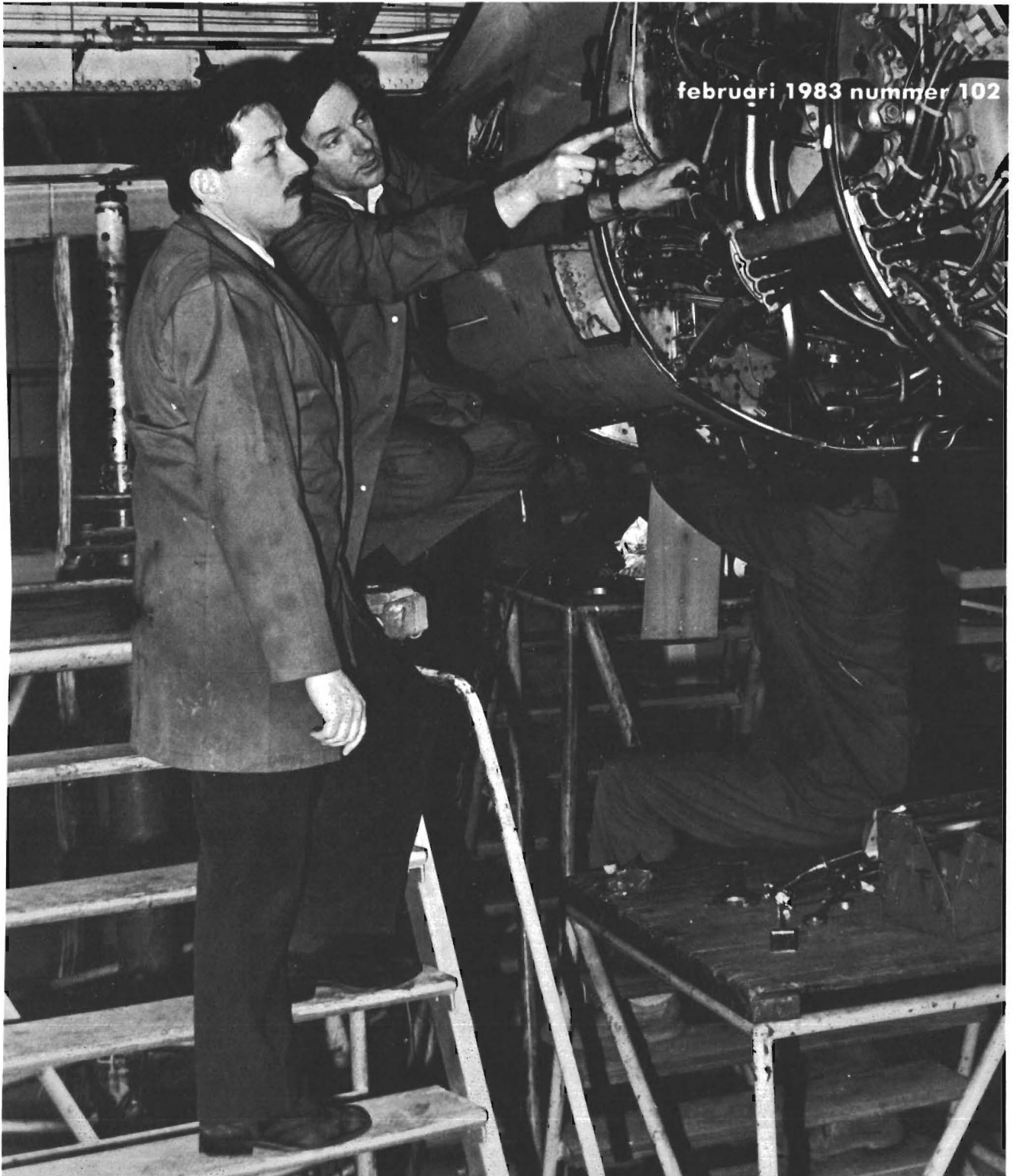

nostra

februari 1983 nummer 102

Parlement / Onderneming
man Skier

Rick le Roy

Fortress Europe

Lake-

**BLAD VAN DE ECONOMISCHE
FACULTEIT AAN DE
UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM**

REDACTIE

Adriaan Dorresteyn
Harko van den Hende
Joke Jansen Schoonhoven
Jos Jongstra
Herman P. Kreulen
Marcel Michelson

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 525 24 97
1011 NH Amsterdam

ADRESWIJZIGINGEN:
Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23

REACTIES

De redactie stelt zich open voor reacties,
behoudt zich echter het recht voor deze in
te korten

ADVERTENTIES

Bij voorkeur schriftelijk op bovenstaand
adres.

Of telefonisch:
020 - 525 24 97
020 - 96 13 36

Rostra verschijnt gemiddeld acht keer per
jaar in een oplage van 2500 ex.

REDACTIONEEL

Veranderingen zijn moeilijk door te voeren in deze conservatieve tijden. Ook in het uiterlijk van Uw faculteitsblad. Na de mijlpaal in de geschiedenis van Rostra, het honderdste nummer, werd hiermee schuchter begonnen. Een nieuwe voorplaat en een andere lay-out van pagina twee. In dit nummer is het veranderingsproces radicaal doorgevoerd: een geheel ander lettertype. Van de veel gebruikte 'Plantijn' is overgestapt naar de 'Futura' uit de crisisjaren dertig. Deze letter is ontworpen door Paul Renner en is een van de eerste vernieuwingen op het gebied van de geconstrueerde letters, geïnspireerd door geometrische vormen. Een strakke, sobere letter ontdaan van elke sier en daarom uitstekend passend in het tijdsbeeld van toen: de nieuwe zakelijkheid. Passend in ons tijdsbeeld geven wij gehoor aan de in onze eigen crisistijd veel gehoorde roep en gaan met de Futura terug naar de jaren dertig. In de landelijke politiek valt eenzelfde nostalgie te ontdekken: de hernieuwde zakelijkheid belichaamd in het 'no-nonsense' kabinet van Lubbers. Ook de leden van de Tweede Kamer trachten zich al vast managerscapaciteiten en -mentaliteit eigen te maken. De kloof parlement-onderneming wordt ras gedicht. Zo maakte de 'bekende' CDA-parlementariër M.B.M.J. van Vlijmen (zie voorplaat) kennis met de onderneming Fokker om zich aldaar o.a. in te laten wijden in de geheimen van de motor van de Fokker F27 Friendship. Op pag. 8 meer hierover.

Tot slot willen wij wijzen op ons volgende nummer dat geheel gewijd zal zijn aan de komende UR/FR-verkiezingen. Wacht dus nog even met het maken van Uw keuze.

INHOUD

Interview met Rick le Roy; JJS, MM	pag. 3
Naar een verenigd Europa; Prof. H. Jaffé	pag. 5
Twee carrières op een kussen; JJS	pag. 7
Bouten aandraaien; HvdH	pag. 8
De Skier; Jos de Beus	pag. 9
Lakeman geeft college; AD	pag. 10
Voorlichtingskunde; Han van Wijk	pag. 11
Leesbaarheid van Rostra; Koen Brons / Redactie	pag. 13
Raadsels; Rick le Roy	pag. 15

COVER

Dick van Hell

DRUK

Drukkerij Kaal bv
Nieuwe Herengracht 61

'Ik denk dat andere mensen het veel beter kunnen'

interview met Rick le Roy, student-bestuurslid

Op zijn eigen kamer in het Maupoleum, kamer 2162, spraken wij tussen de planten en met grote potten thee voor ons, met Rick le Roy. We spraken over zijn studie, over het student-bestuurslidmaatschap, de introductieweek, publicatie-normen en Vrouwenstudies. Het verslag van een middagvisite.

Rick studeerde oorspronkelijk econometrie voordat hij definitief op deze faculteit zijn intrede deed. Als eerstejaars raakte hij verzeild bij een groep actieve studenten rond 'Keerpunt Tachtich' en de propedeuseraad. Zodoende raakte hij geïnteresseerd in de AktieGroep Ekonomen en begon daar zijn eigen steentje bij te dragen. Na een half jaar zitting in de faculteitsraad te hebben gehad werd Rick op voordracht van AGE en OBAS door de raad als student-bestuurslid verkozen.

Waarom die overstap van econometrie naar economie?

'Econometrie was een wiskundig-economische opleiding, werd er gezegd. Toen ik aan het studeren was bleken er twee werkgroepjes economie te zijn en de rest was wiskunde. Het verband tussen die wiskunde en de economie werd niet gelegd. Je volgde wiskunde-colleges met wiskunde studenten. Behoorlijk wiskundig was dat, over eventuele toepassingen werd sowieso niet gesproken. Zuiver wetenschappelijke wiskunde eigenlijk. Terwijl hetgeen was mij eigenlijk geïnteresseerde, de wiskundige toepassingen in de economie waren. Bij de introductiedagen econometrie werd er door een reeds afgestudeerde econometrist gezegd: '...economie, ach het enige dat ik me herinner uit mijn studietijd is de Tweede Wet van Gossen. En dan nog alleen bij naam.'

'Je kunt ook een introductieweek organiseren in de parkeergarage'

Na een half jaar had ik het wel gezien en ben overstapt naar economie'.

Doordat Rick meedraaide in de AktieGroep raakte hij geïnteresseerd in de faculteit. Wanneer je van de middelbare school komt, stelt hij, dan ben je er niet aan gewend dat je zelf je eigen onderwijsprogramma kunt inrichten; je hebt er nooit eerder over mogen meepraten.

Toen wij hem vroegen naar het nut van zijn huidige baantje, ontkende Rick dat het lidmaatschap van het dagelijks bestuur (d.b.) sec een goede machtspositie is voor het beveiligen van de studentenbelangen. Volgens hem ligt het grotendeels aan de achterban. Wanneer er een aantal studenten bezig zijn met bepaalde ideeën om het programma of zo te veranderen dan is het heel handig om mensen in commissies en raden te hebben zitten die deze zaken kunnen aanklaarten en ondersteunen. Het student-bestuurslid kan daar dan wel een grote rol in spelen. Maar het baantje zelf houdt zich voornamelijk be-

zig met allerlei ad hoc zaakjes, zoals het beantwoorden van brieven en dergelijke, waar zoveel tijd in gaat zitten dat het schier onmogelijk is om daarnaast in je eentje een alternatief beleid te gaan initiëren.

'Ik ben momenteel samen met Dick van Nes, mijn voorganger, bezig met een notitie over formatieverdeling, dat vind ik wel weer leuk. Dat zijn zaken waar je echt tijd voor uit trekt. Daar kun je voorstellen in doen zodat bepaalde onderwijsvormen er beter uit komen. Dat werkgroepen er beter uit komen dan hoorcolleges, er van' uit gaande dat werkgroepen beter zijn voor studenten dan hoorcolleges'. Rick erkent, dat wanneer eens student-bestuurslid niet goed oplet er kansen verloren gaan om bepaalde dingen al in een vroeg stadium de goede kant op te loodsen of op z'n minst te voorkomen dat ze de verkeerde kant op gaan.

Ook is het baantje zinvol voor hemzelf. 'Je leert er natuurlijk van. Gewoon, leren spreken alleen al; je gedachten juist in woorden formuleren. Zoals je hoort heb ik daar nog al moeite mee, maar twee maanden geleden was dat nog veel erger. Het is iets dat je ontzettend snel leert. Omdat je gedwongen wordt, je wordt gedwongen dat snel te leren. Doe je dat niet, dan bereik je niets, dan word je omver geluld! En het is ontzettend frustrerend, wanneer je dingen wilt bereiken en je dat door je slechte formuleren er niet door krijgt.

'Je kunt ook een introductieweek organiseren in de parkeergarage'

rend, wanneer je dingen wilt bereiken en je dat door je slechte formuleren er niet door krijgt.

Anti-alles eigenlijk

Hoewel Rick in hart en nieren een AktieGroeper is, zit hij ook in het bestuur van OBAS. Als wij hem vragen hoe de samenwerking met de OBAS is, vertelt Rick dat ze voor elke faculteitsraad bijeen komen om over de agenda-punten en vooral de achtergronden daarbij te spreken. Tot nu toe heeft de OBAS Rick nog niet bekritiseerd. Er speelde zich bij Rick's benoeming wel een klein incidentje af toen Kees Kuin à titre personel tegen de benoeming stemde, maar de huidige OBAS-fractie - Han van Wijk en Loanne Son - is best ingenomen met Rick als d.b.er. Wèl zouden zij het beter vinden wanneer het student-bestuurslid géén deel meer uit zou maken van zijn eigen (AGE)fractie. Wij vragen wat nu precies het verschil is tussen de AGE en de OBAS.

'In de raden en commissies lopen de mening-

'Op de een of andere manier voelen mensen zich weinig aangetrokken tot de OBAS'

en van de AGE en de OBAS, zoals ik het tot nu toe heb meegemaakt, niet eens zover uiteen. Het allergrootste verschil schuilt in het feit dat de AktieGroep studenten belangen met véél meer mensen kan behartigen. Dit betekent natuurlijk een veel actievere inbreng bij de diverse besluitvormingsprocedures. Verder heeft de AktieGroep niet alleen een raden- en commissiepool maar ook een activiteiten pool. Deze activiteiten worden in groepsverband georganiseerd. Als iemand een nieuwe activiteit heeft, brengt hij of zij dit naar voren op de tweewekelijkse AktieGroep vergadering. Wanneer dit idee aanslaat wordt er een groepje geformeerd van mensen die enthousiast zijn en tijd hebben. Op het ogenblik draait er bijvoorbeeld een groepje dat bezig is het Nederlands ontwikkelingsbeleid ten aanzien van Indonesië te analyseren. Dit mondt mogelijk uit in een symposium.

Hoewel de AGE een progressieve reuk heeft, is de AGE ook bereid opbouwend mee te denken. Dit in tegenstelling tot de huidige extreem progressieve stroming die voornamelijk anti-alles is, eigenlijk; afbreken, maar niet opbouwen.

Maar ik ben niet de juiste persoon om de activiteiten van de OBAS te beoordelen.'

Rick maakt ook deel uit van de introductiecommissie. Wij vragen hem naar het belang van de introductie en of dat belang wel algemeen op deze faculteit wordt erkend. Hij denkt dat de introductie heel goed in het kader van de studie past. Volgens Rick kun je veel prettiger studeren wanneer je met een aantal mensen omgaat. 'En hoe laat je mensen elkaar leren kennen? In ieder geval niet hier op de collegebanken. Dat gaat gewoon een stuk moeilijker. Je kunt ook een introductieweek organiseren hier in de parkeergara-

ge, en daar wat mensen laten spreken. Ik denk niet dat dat bevordelijk is voor de kennismaking onderling. Dus kiezen we voor een introductie, niet hier op de faculteit maar ergens anders. Waar men na afloop wat kan napraten over ditjes en datjes, en dat men dat soms met een pilsje in de hand doet, nou oké'.

'Spelletjes zijn sowieso slecht'

'Ik denk dat het belang van goede introductiedagen echt wel wordt erkend. Maar er is een bepaalde lobby, en die moet je beslist niet overschatten, die de introductiedagen om de een of andere reden niet ziet zitten. Er is nogal kritiek op de spelletjes; spelletjes zijn sowieso slecht. Dat is onzin. De introductiedagen hebben een goed programma. Het simulatiespel FEW leert aankomende studenten hoe het democratisch proces op deze faculteit werkt. Het leert hoe je gebruik kunt maken van je rechten. Beslist geen overbodige luxe voor mensen die dit niet gewend zijn': wat het daarbij ook gezellig is, dat sommige mensen de commissie haast verwijten, is toch alleen maar meegenomen en een versterking voor het inhoudelijke gedeelte.'

We snijden de recentelijk aangekondigde publicatienorm aan en stellen dat de Commissie voor de Wetenschapsbeoefening in haar rapport waarin de beruchte 0,7 norm opduikt, een uitgebreide inleiding schreef waarin zij haar vrees uitte dat de norm een eigen leven zou gaan leiden en de andere aanbevelingen en signalen die de commissie in hetzelfde rapport deed, vergeten zou worden. Volgens ons is de norm na het FR-besluit reeds een eigen leven gaan leiden. Rick ontkent dat.

'Er zijn een aantal beneden-norm auteurs. Dat staat denk ik buiten kijf. En daar wil je wat tegen doen...'

Wil je er wat tegen doen of mee doen, dat lijkt ons een belangrijk onderscheid. Wil je alleen maar opruimen of wil je een klimaat scheppen waarin deze mensen aan het onderzoeken slaan?

'Ik denk dat deze maatregel mede bedoeld is, ook al onderkennen weinig mensen dat, tot het scheppen van een beter klimaat. Wie z'n schuld is het als mensen weinig publiceren? Is het de schuld van de persoon zelf, is het de schuld van de vakgroep of is het de schuld van de begeleider? Dat is denk ik de essentiële vraag. Wat door het bestuur-Venekamp is voorgesteld was door middel van gesprekken proberen een beter klimaat te scheppen.'

'Het zijn geen vrijblijvende spelletjes'

maal niet druk over hoeven te maken. Wat blijkt echter? Er zijn nog steeds een aantal onderzoekers die te weinig onderzoeken. Wat kun je nu doen als bestuur? Je kunt een aantal maatregelen stellen, dreigende maatregelen, en hopen dat het over vier jaar beter gaat'. (met stemverheffing) 'Je kunt het ook zo laten voortkabbelen, maar wat gebeurt er dan? Dan gaat het alleen maar op het oude spoor verder?'

'Ik ga er van uit dat er over vier jaar geen sancties nodig zijn. Dat, doordat je die acties in het vooruitzicht hebt gesteld, mensen zich aangesproken voelen en bereid zijn om elkaar uit de put te helpen'.

Het bestuur-Venekamp vond kennelijk dat de persoon, zijn vakgroep en zijn begeleider gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het onderzoek van een bepaalde persoon. Deze sanctiemaatregel werkt direct naar de persoon toe. Wanneer een vakgroep onvoldoende begeleiding geeft en daardoor het onderzoek van een persoon onder de norm blijft, wordt niet de vakgroep gestraft maar de persoon in kwestie.

'Ik hoop dat er over vier jaar niemand ontslagen hoeft te worden'

'Ik denk dat een vakgroep gezamenlijk verantwoordelijk is voor hun onderzoek. Wanneer er mensen binnen de vakgroep te weinig onderzoek doen, dan moet de vakgroep daar op aangesproken kunnen worden. Dat zou zelfs eigenlijk niet eens hoeven; de vakgroep zou zich aangesproken moeten voelen en dan moeten proberen een beter klimaat te scheppen: 'Hoe zit dat, waarom publiceert je niet? Kunnen wij daar wat aan doen?' Ik denk dat het in eerste instantie ook helemaal geen bestuurskwestie is. Het bestuur zou zich hele-

'Ja, stel maar wat anders voor'.

Dat kunnen wij niet zo één-twee-drie. Wel kunnen we vragen stellen. We vragen ons af hoe de vakgroepen gaan reageren op de voorstellen. Of ze gaan denken; 'laat die maar mooi oprotten want dan houden wij weer een reine vakgroep over' of dat ze de persoon daadwerkelijk gaan helpen. Daarnaast spreken wij de vrees uit dat in het kader van de komende en huidige bezuinigingen er met de personeelslijst in de ene hand en met de publicatienorm in de andere, op een

'zachte' manier ontslagen zullen worden afgekondigd.

'Ik denk dat de vakgroepen wel hun best gaan doen en ik hoop dat er over vier jaar geen ontslagen in het kader van de beneden-norm-maatregel hoeven te vallen, ik verwacht dat ook niet.'

We komen ook te praten over het nieuwe twee-fasen programma. Volgens Rick zijn er in het nieuwe programma een aantal goede dingen naar voren gekomen die het overwegen waard zijn om ook in het oude programma te stoppen. Hij noemt het studiepuntenstelsel en de daarmee mogelijk wordende instelling van 'vrije studiepunten' en 'combinatievakken'. Op onze vraag of de huidige studenten wel goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden die er momenteel liggen geeft Rick een tweeledig antwoord:

'Tja, waar zijn mensen in geïnteresseerd? Ik denk dat de meeste mensen zo snel mogelijk hun doctoraal-titel willen halen. De leuke dingen in de TFS die vergen tijd en dat stoot af. De mensen die wat moois van hun studie willen maken die weten ook de informatie wel te vinden. Wat betreft de nieuwe eerstejaars hoop ik dat ze goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden die hun programma biedt. Ik denk het wel. Er was laatst bijvoorbeeld een propedeusekeuzemarkt waarop iedere docent die een vak aanbood, informatie gaf. Aan het eind van dit jaar is zo iets voor de doctoraal-vakken gepland'.

mode-verschijnselen

Rick vindt de instelling van een vak Vrouwenstudies op deze faculteit een positieve ontwikkeling. 'Sommige mensen hier aan de faculteit noemen het vak een modeverschijnsel, waarmee we over een aantal jaren in ons maag zitten. Ik denk dat die mensen ongelijk hebben. De achterstelling en onderdrukking van vrouwen is een eeuwenoud proces. De verbetering van de gelijkheid tussen man en vrouw mag dan ook geen modeverschijnsel worden. Hiervoor zullen allen, man en vrouw, moeten waken; bewijzen dat mensen die vrouwenstudies en emancipatie een modeverschijnsel vinden, ongelijk hebben'.

Verder vind ik het jammer dat emancipatie nog steeds iets elitairs heeft en vaak alleen is weggelegd voor de beter geschoolde vrouwen. De traditionele huisvrouw, die mede dankzij de traditionele werkmans nog steeds in het traditionele rollenpatroon verankerd ligt, wordt te weinig bereikt'.

We confronteren Rick met een uitspraak die Myriam Ceriez in Folia 18 in de mond van Dick van Nes legt:

'Er breken voor studenten Gouden Tijden aan'. 'Ik denk dat Dick het iets anders heeft gezegd. Wat heeft het nou met Gouden Tijden te maken als je mensen moet ontslaan? Dat heeft toch alleen maar z'n weerslag op je onderwijspakket. Je kunt als student-bestuurslid en als studentenfractie nu wel net die extra stem geven aan bepaalde dingen en ontwikkelen. Misschien dat Dick dat als Gouden Tijden ziet, macht en zo, maar ik vind het onzin'.

JJS, MM

Naar een verenigd Europa

'from atlantic alliance to pan-european entente'*

Frank: 'als er een basis is voor wederzijdse economische belangen voor de fusie of tenminste toenadering van de twee systemen die bestaan in de vorm van een EEG en CMEA, en het alternatief is de mogelijke nucleaire vernietiging in beide 'blokken', dan is er meer dan genoeg reden om deze politieke poging te wagen'.

De paper van A.G. Frank behandelt het rapport van de 4 meest invloedrijke Amerikaanse, Britse, Duitse en Franse instellingen voor buitenlandse politiek. 'De Veiligheid van het Westen': wat is veranderd? Wat moet er worden gedaan?

De Navo, oost-west georiënteerd, zit in een crisis, een West-West crisis, doordat de Amerikaanse en west-europese belangen steeds minder overeenkomen: rentevoeten, het nucleaire beleid, staalexporten, de Russische gaspijnpijn enz. Dit gaat samen met een opkomend protektionisme. Frank schrijft: 'de achtergrond en oorzaken van deze recente en toekomstige ontwikkelingen moeten worden gezocht in de ontwikkeling van de wereld-economie op lange termijn, de regelmatige lange golven van economische groei afgewisseld door stagnaties of crisis en de neiging om de heersende hegemoniën af te zwakken in de loop van opeenvolgende crises te ontvangen door andere die meer succes hebben om aan de eisen van de nieuwe economische wereldcrisis te voldoen - economisch, politiek, militair en financieel'.

Het centrale punt in deze paper is de huidige wereldcrisis die een andere fundamentele reden of zelfs de oorzaak is van de politieke en economische machtsverschuiving in de wereld en de vervormde internationale betrekkingen.

Het lijkt dat de kapitalistische economieën in de wereld - en indirect ook de socialistische - sinds 1967 in een ander soort periodieke crisis van te snelle kapitaal accumulatie zit waarin winsten, investeringen, economische- en produktiviteitsgroei cijfers dalen of zelfs negatief worden. Een soortgelijke crisisperiode duurde van 1914 tot 1945, de twee wereldoorlogen, de twee voornaamste socialistische revoluties en de tussenkomende depressie van de 30er jaren meegerekend (maar diens oorsprong begon eerder), het ontstaan van het fascisme en de definitieve vervanging van het Britse- door het Amerikaanse overwicht.

De overeenkomstige crisis van een eeuw geleden begon in 1875 en ging samen met de opkomst van de kapitalistische monopolie marktform, het klassieke imperialisme en het kolonialisme.

Frank vergelijkt groeivoeten van '73 - '80 met die van '60 - '73 waarin de eerstgencemde periode een daling vertoont, en laat zien hoe het machtsvenwicht en de concurrentie binnen het Westen beïnvloed wordt door de verschillen in de groeivoeten van de output en vooral van de produktiviteit tussen de voornaamste westerse economieën. Over de gehele periode hebben de sterkste en oudste economieën, de VS en het VK, vergeleken met die van het Europese vasteland en Japan zowel in de produktie als produktiviteit de minste groei. Sedert eind 70er jaren is in

plaats van de VS, West-Duitsland de grootste exporteur, op de voet gevolgd door Japan.

Buurman's achtertuin

De huidige en toekomstige ontwikkelingen in zowel de Navo, Oost-West en de 3-zijdige relatie met Japan als de Noord-Zuid relaties komen door de recente veranderingen in de groeicijfers. Het zijn deze economische veranderingen die de basis vormen voor de verandering van het machtsvenwicht tussen Europa en Amerika zoals de 4 buitenlandse beleidsinstellingen opmerken.

Frank merkt de West-West concurrentie binnen de Noord-Zuid relatie op. Europese en Amerikaanse concurrentie is opmerkelijk groot in hun economische achtertuinen en politieke invloedssferen in de Derde Wereld. De Europeanen en Japanners zijn de van oudsher Amerikaanse markten in Latijns-Amerika binnengedrongen. De Amerikanen proberen in Afrika de Britse en Franse markten binnen te dringen die de laatstgenoemde geërfd hebben van hun koloniale heerschappij en toen konsolideerden door de Conventie van Lomé.... die onvermijdelijk de deur opende naar West-Duitsland. Een groeiend verschil tussen 'west en west' is dat Europeanen en Japanners de klemtoon leggen op de economische kant van zowel West-Oost als Noord (in dit geval west)-Zuid relaties terwijl de Amerikanen de militaire kant belangrijker vinden (anti USSR raketten, interventie in Nicaragua, El Salvador) hoewel de Europeanen ook militair actief waren (Malvinas, Ketwezi, Afghanistan, Tsjaad, de Duitse A-bom fabriek in Zuid-Afrika).

Zelfs in de VS tonen Haig en anderen begrip voor de economische kant van de West-Oost relaties, bijvoorbeeld voor het herzien van de Poolse en Roemeense schulden, handel met en investeringen in de 'socialistische' satellietstaten. Maar omdat de VS economisch sneller achteruit gaan dan militair probeert Amerika de nadruk te leggen op de militaire en de Europeanen en Japan op de economische zijde van de Oost-West en Noord-Zuid relaties.

Zijn stelling dat de USSR in steeds grotere mate verbonden met en afhankelijk van de westerse economieën wordt, komt uit de 'Moscow Economic Gazette' van augustus (aangehaald in de Financial Times van 26 augustus 1982) waarin staat dat in de periode van januari tot juni 1982 de handel van Rusland met het Westen met 11% is toegenomen vergeleken met de overeenkomstige periode van 1981. 50% van de Russische handel is met het Westen. Handel met West-Duitsland steeg met 50% sinds '81 en Japan met 22%, Oost-Duitsland met West-Duitsland 14% in '81/'82.

Het National Institute for the Economics Review, augustus '82, geeft cijfers die Franks tabellen bevestigen. Deze gaf de groeiende kloof van de produktiviteit en produktie tussen het VK en haar concurrenten weer. De Britse produktiviteit is maar 60% van die van de VS en 65 - 70% van die van Noordealp, in de periode van '73 - '80 werd deze kloof alsmar groter. De produktiviteit van Duitsland was in '68 26% hoger dan de Britse en in '77 was dit cijfer 43%. De helling van de produktiviteitsgrafiek (produktie per arbeider) was in '73 - '81 voor Duitsland en Japan steiler dan voor het VK en de VS. Frank benadrukt de economische zijden van het totale proces van na-oorlogse internationale relaties. Zijn argumenten worden versterkt door de veranderingen in de verhouding tussen de heersende en werkende klassen in het Westen en Zuiden na de oorlog en door de toenemende, maar in geen geval kwalitatieve stroming van 't westers kapitalisme naar de uitbuiting van het oostfront. Frank behandelt de politiek economische beleidsalternatieven die worden beschouwd in de Navo door het Westen aan het begin van de West-West crisis tussen de VS en Westeuralp, en Amerikaanse-japanse en Europees-japanse relaties zowel tussen elkaar als tussen de USSR of China.

Een alternatief dat loopt van Chirac (Gaullist) tot Marchais (PFC) in Frankrijk en van Benn (SP) to Thatcher (Tory) in GB is nationalisme in de gedaante van protektionisme en isolationisme (om het rascisme tegen niet-Europeanen of niet-Amerikaanse arbeiders maar niet te noemen). Dit nationalisme is een bedreiging voor het landbouwbeleid van de EEG en het Europese Monetaire Systeem binnen de EEG. Het isolationisme van de Amerikaanse westkust is het gevolg van de verzwakking en spanning binnen de Navo. Frank: 'het motief van deze economische nationalistische druk en verslechtering van de wereld-economie en de binnenlandse politieke crisis is een reële mogelijkheid en zou kunnen leiden tot de afbraak van de EEG en/of CMEA (van de oost-europese-USSR groep) en het oplopende internationale konflikt in Europa'. Hij onderzocht de nationalistische basis van de Britse anti-EEG neigingen en vraagt of dit nationalisme GB uit een industriële depressie kan trekken die erger is dan die van 1932.

'Fortress Europe'

Een andere uit de vele alternatieven van

westerse makelij die onderzocht is door Frank is die van de Brandt-commissie: een soort globaal keynesianisme van Noord-Zuid en in dat geval, waarom niet ook een West-Oost Marshallplan op mondiale schaal. Maar Frank zegt dat de VS na de oorlog het Marshallplan in Westeuropa konden beheersen toen de Amerikaanse hegemonie nog weergaloos en onbetwist was. Maar wie wil of kan tegenwoordig een wereldlijk Marshallplan beheersen als de Amerikaanse hegemonie al bijna weggevreten en bestreden is. Er zijn natuurlijk, zegt Frank, twee andere alternatieven ... de toevlucht naar de grote oorlog en/of de totale afbraak van het internationale economische systeem.

Hij vraagt: 'is er geen economische strategie die de Scylla van de huidige onhandelbaarheid van een werkelijke alternatieve economische politiek en militaire internationale orde (socialisme HJ) en de Charybdis van volkomen onuitvoerbaar nationalistisch economisch beleid die het gevaar van een atoomoorlog vergroot'. Hij antwoordt: 'dat zo'n strategie bedoeld is om een 'fortress Europe' te bouwen'. Het lijkt de strategie wel die voorgesteld is door de ERA (European Research Associates) in hun studie over het groeiende protektionisme in de EEG en elders in de wereld die de 'Common Market' dreigt weg te vagen. Maar als het groeiende protektionisme in het huidige economische klimaat onvermijdelijk, is zoals zij bewezen, stellen zij voor dat het zeker beter is om dit -isme buiten de EEG en de Europese vrijhandelzone, d.w.z. helemaal buiten Westeuropa, naar de rest van de wereld te 'verschuiven' en de vrije handel binnen het gebied (van Westeuropa) te behouden. Om een 'fortress Europe' te neutraliseren dat steeds meer van de Derde Wereld wordt weggerukt in het bijzonder van het Middenoosten, hulpbronnen en afzetmarkten ...

Ontbinding van NAVO

Deze omstandigheid geeft een reden temeer om elke mogelijkheid van zo'n westeuropese economische integratie uit te werken tot de vergrootte economische en politieke toenadering met Oosteuropa en in enige mate met de USSR die zowel van de aanbod- als de vraagzijde een gelegenheid kan geven om aan een economische uitvoerbaar en een politiek meer stabiel Europa te werken. Deze uitbreiding van de EEG, zoals het in feite zou zijn, komt zowel door de West-West afscheiding binnen de Navo en in het bondgenootschap als de ongetwijfeld verschillende maar aanvullende economische en politieke moeilijkheden met Comecon en de landen van het Warscl apact. Het ligt in een stabiele oplossing voor de crisis in het Middenoosten en de regelmatige toevoer van olie naar alle landen van Europa en het streven naar vrede en wapenbeperking in Europa. Dit alles zou misschien een politiek economische basis kunnen vormen voor een internationale en nationale politieke aanpassing en een alternatieve geografische of economische blokstrategie. Oost- en Westeuropa kunnen banden vormen met het Middenoosten en misschien ook met Afrika en er zijn gemeenschappelijke belangen die kunnen leiden tot politieke en economische toenadering van West- en Oosteuropa. Bovendien kunnen de groeiende geschilpunten binnen het west-

blok en oostblok en de onderliggende economische en politieke verzwakking van de grootmachten (VS en USSR) in verhouding tot hun respectievelijke economische en politieke bondgenoten aan weerskanten van de Elbe betuigen van belangrijke politieke en economische krachten in elk van de vier voornaamste regio's, Westeuropa, Oosteuropa..... de VS en de USSR die kunnen gaan denken over een alternatieve Oost-West Europese politieke toenadering.

Frank: 'als er een basis is voor wederzijdse economische belangen voor de fusie of tenminste toenadering van de twee systemen die bestaan in de vorm van een EEG en CMEA en het alternatief is de mogelijke nucleaire vernietiging in beide 'blokken', dan is er meer dan genoeg reden om deze politieke poging te wagen. Opmerkelijk is dat dit een politieke poging is waarin belangrijke economische en politieke belangengroepen en de vredesbeweging binnen Westeuropa voor het eerst met elkaar eens kunnen zijn. Maar hij voegt erbij dat wederzijdse economische belangen natuurlijk niet een politieke overeenstemming garandeert.

Frank beweert dat elk van de huidige bondgenoten van Westeuropa en Oosteuropa minder kwaadaardig reden heeft om in te stemmen met zo'n economische en politieke aanpassing vooral als hun vitale belang gewaarborgd wordt in het proces. De USSR krijgt economisch en militair een kleinere last. Louter verzwakking of zelfs het uiteenvallen van de Navo biedt de USSR een lokmiddel om in te stemmen met zo'n toenadering. Aan de andere kant wordt het onvermijdelijke verlies van de hegemonie in Europa van de VS bevestigd maar ze wordt tegelijkertijd ontlast en i.p.v. haar aandacht te houden bij de politieke en economische situatie in Europa kan ze nu deze vestigen op de landen aan de grote oceaan met delen van Latijnsamerika en Azië waarvan de aandacht nu wordt weggeleid.

Als er enige russische bedreiging was, zou het eerder tegen Azië en landen in of aan de grote oceaan gekeerd zijn, waar het gekontroleerd zou worden door de Washington - Tokyo - Pekinglijn en hun mogelijke samenwerking op politiek en economisch gebied. Frank: 'belangrijke economische en politieke belangen in de VS; vooral in de technologisch gevorderde bedrijfstakken en de expanderende sunbelt staten het zonnig is - in het zuiden en westen van het land - zijn al een tijdje stemmen opgegaan om de oude transatlantische Europese banden te vervangen voor een pacificrand.' Jacques Attali, Mitlerand's adviseur heeft geopperd dat het centrum van het wereldsysteem van de atlantische naar de grote oceaan verschoven is.

Wereldvrede

Frank eindigt met een lange passage van The New York Times/International Herald Tribune, van 26 januari 1982, waarin W.W. Rostow, een voormalige Amerikaanse veiligheidsadviseur van Kennedy en Johnson (zijn broer is wapeningsadviseur van Reagan) pleit voor een Oost-West ontspanning in Europa. Hij vraagt vooral waarom zou Duitsland niet een worden? Waarom moet het Europese

continent bezaaid worden met Amerikaanse en Russische nucleaire wapens. Wat nu nodig is, is dat alle Europeanen, zowel in Oost als in West, zich organiseren als Europeanen ... om de Russische droom; een Westeuropa dat geen militaire steun meer krijgt van de VS uit te laten komen.

Frank eindigt: 'het schijnt dat de natuurlijke koers van de kapitalistische wereldontwikkeling en de nieuwe structurele crisis, de economische basis van de Navo en het ontstaan van steeds scherpere politieke afwijkende meningen ook over strategische punten met de USSR en zijn bondgenoten in Oosteuropa, ondermijnen. Deze kampen zelf ook met economische en politieke problemen wat voor een deel komt door de economische wereldcrisis. De combinatie van deze westerse en oosterse politiek economische problemen brengen ernstige gevaren voor de stabiliteit en vrede in de wereld mee, die gebaseerd is op Mutual Assured Destruction (MAD) en de nucleaire overeenkomst tussen de Navo en het Warschaupact. Maar dezelfde politieke en economische krachten die dit gevaar meebrengen bieden ook een gelegenheid - de Chinese schrifttekens voor de crisis zijn een combinatie van gevaar en kans - om een nieuw multi-polair machtsevenwicht te verzinnen inclusief een mogelijk Europees economisch en politiek verdrag om de strategische evenwichten te stabiliseren, tenminste in het Europese 'theater'. Bovendien kan deze mogelijkheid een meer praktisch voorstel zijn als de combinatie van een economische crisis in het Westen en in het Oosten en hun effecten op de economische basis van de Atlantische en Soviet-Oosteuropese bondgenoten ook een nieuwe economische basis leveren voor de tactische zo niet strategische samenwerking van de vredesbeweging(en) en machtige politieke economische belangen (en daardoor de tenminste met tegenzin aanvaarding of zelfs aanhang van de eerste door de laatste) in Europa, en zelfs de stilzwijgende toestemming van invloedrijke machten in de VS en USSR. De uitvoering van zo'n mondiale politiek economische aanpassing zal de afhankelijkheid Oosteuropa en de Derde Wereld niet elimineren. Vergeleken met de in elk geval onhoudbare status quo en andere beleidsvormen; hoewel de voorgestelde werelddaanpassing zich concentreerde op een Europees verdrag kan deze hoop geven op het bereiken van ieders verlangen: behoud van de wereldvrede of tenminste vermindering van de atoomoorlog, grotere mogelijkheden voor economische groei in Westeuropa, kansen voor onafhankelijkheid en politieke vrijheid in Oosteuropa en grotere onderhandelingskracht en manoeuvreerruimte van de socialistische en nationale vrijheidsbewegingen in de Derde Wereld'.

*Research Memorandum 8213.

Deze samenvatting van Frank's paper werd verzorgd door prof. H. Jaffé. Vertaald door Y.L. Man.

Twee carrières op één kussen

Twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen! Deze waarschuwing gaat terug in de tijd toen confessioneel Nederland nog in sterk gescheiden kampen dacht. Geen oecumene, geen samenwerking, maar daarentegen de duivel die garant staat voor het mislukken van een gedeeld leven van een katholiek en een protestant.

Een heel andere stroming gebruikt nu een gewijzigde vorm van deze uitdrukking als titel van het in eind 1982 uitgekomen boek 'Twee carrières op één kussen'. De schrijvers vragen zich namelijk ongerust af of daar de duivel van de discriminatie tussen slaapt. Op een wellicht andere wijze dan de katholieken van vroeger willen zij deze duivel bestrijden om zo die twee carrières op één kussen mogelijk te maken.

Het boek is uit woede geboren schrijven de auteurs Lilian Kloppenburg en Henk Hage in hun inleiding. Ze hebben het idee, dat te achtereeloo wordt geconstateerd dat vrouwen niet ambitieus zijn en geen interesse hebben voor het bestijgen van de maatschappelijke ladder. In woede ontstoken en tegelijkertijd geconfronteerd met het verschijnsel dat de vrouw met carrière in onze samenleving slechts een randverschijnsel is, hebben schrijvers gezocht naar de oorzaken hiervan.

Vrouwen moeten vaak kiezen tussen gezin en werk, en krijgen, vooral als er kinderen zijn, problemen met het verdelen van beschikbare tijd en energie. Mannen daarentegen worden juist (door de vrouwen) vrijgesteld om hun carrière goed te laten verlopen.

De afgelopen twintig jaar is er veel gebeurd op het terrein van de emancipatie van de vrouw. Als gevolg daarvan is de deelname van vrouwen aan het onderwijs toegenomen en zijn er meer vrouwen die willen werken. Ook is de algemene opinie over de positie van de vrouw veranderd. In een serie artikelen over de moraal '80 in de Haagse Post staan hierover de volgende cijfers: in 1981 vond 61% van de bevolking dat het huishoudelijk werk tussen mannen en vrouwen verdeeld moest worden, en 57% wilde ook het betaalde werk verdelen.

Toch constateren de schrijvers van het genoemde boek dat het duiveltje van de discriminatie slaapt op het kussen, tussen de man en vrouw, hoe goed ze het ook met elkaar hebben. De verdeling waarvan blijkbaar een groot percentage van de nederlandse bevolking voorstander is, lijkt zelfs bij mensen met gelijke mogelijkheden op gelijk nivo problemen op te leveren.

Ik schrik er zelf weleens van als ik in mijn omgeving vrouwen met gedegen opleiding en goede diploma's op zak zie afhaken. De voorbeelden zijn helaas legio: vrouwen met een artsenbul, laten, samenlevend met een mannelijke collega, zijn loopbaan voortgaan ten koste van hun eigen mogelijkheden. Vooral als de gewenste kinderen om de hoek komen kijken, is het m; eilijker om alles

te combineren. Maar het duiveltje zou heel wat minder comfortabel rusten als vrouwen deze voorrang voor de carrière van de man niet als iets vanzelfsprekends zouden zien. De moeilijke compromissen die afwijken van de standaard situatie Man- carrière, Vrouwthuis worden alleen gevonden als deze vanzelfsprekendheid tussen de partners wordt doorbroken. En dit doorbreken is eigenlijk het verdrijven van de duivel uit het bed.

Heel sluipend stelt de vrouw dikwijls haar carrière ondergeschikt aan die van haar, soms nog potentiële, partner. Hoe vaak zie je niet dat vrouwen na het beëindigen van hun studie banen nemen met weinig uitbouw mogelijkheden, liever zelfs met parttime mogelijkheden, waardoor hun carrièrekansen verkleinen. Vaak zijn het banen waar later een gezin financieel niet op kan draaien. Wordt er op een moment besloten kinderen groot te gaan brengen, dan is de positie van 'haar' vaak zodanig dat zij haar baan opgeeft. Je zou kunnen zeggen dat zij zich in een slechte onderhandelingspositie heeft geplaatst. Deze sluipende ontwikkeling maakt dat het van buiten helemaal niet lijkt alsof de man vrijgesteld wordt en de carrière van de vrouw afkapt.

Hedi d'Ancona konstateert in een in de bundel opgenomen interview dat het gros van de vrouwen met academische opleiding ervoor kiest het gezin op de eerste plaats te zetten en een klein baantje te nemen. Ze voegt hieraan toe dat een belangrijke oorzaak is, dat deze vrouwen de conflictsituatie vrezen. Een conflictsituatie met man en kinderen als zij ook carrière wil maken.

Om die situatie te voorkomen nemen vrouwen vanaf het begin vaak genoeg met bepaalde banen, dikwijls onder hun opleidingsnivo. Met een 'vooruitziende blik' ge-

ven ze zelf het duiveltje een heel zacht plekje naast de door hen vrijgestelde man. Deze acceptatie is een belangrijke factor bij het in stand houden van de situatie in onze samenleving waar we de carrièrevrouw met een lantarentje moeten zoeken.

Natuurlijk zijn er nog meer aspecten en achtergronden die in het boek verder worden uitgewerkt. Ook halen de schrijvers ervaringen uit de praktijk aan over geslaagde 'dubbel-carrières' en 'vrouwen aan de top'. Het laatste hoofdstuk is een kijkje in de toekomst waarin de huidige ontwikkeling van de arbeidsmarkt onder invloed van de verdergaande automatisering in het verhaal betrokken wordt.

Op een congres vorig jaar over hetzelfde onderwerp bracht de heer Pais, oud minister van onderwijs, een aspect van het randverschijnsel 'vrouw met carrière' naar voren dat in het boek niet expliciet benadrukt wordt. Hij noemde het verspilling van talent: 'het is economisch gezien een verspilling indien onvolgende gebruik wordt gemaakt van de capaciteiten van de helft van de bevolking, terwijl wel veel geïnvesteerd wordt in het onderwijs van vrouwen'.

Macro-economisch een verspilling van energie en geld en mikro-economisch een verspilling van energie, geld en kennis bij de vrouw zelf.

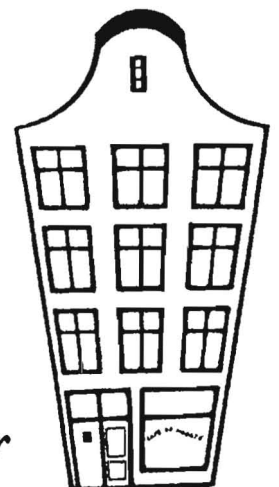
JJS

Twee carrières op één kussen, Lilian Kloppenburg en Henk Hage, Kwartaalboek Sociaal-economisch Management, Kluwer 1982. Illustraties zijn van Len Munnik

**Niet alleen open vlak
voor en na tentamens**

**Café
De Hoogte**

**Nieuwe Hoogstraat 2a
open van 11.00 tot 01.00 uur
vr. en zat. tot 02.00 uur.**

Bouten aandraaien

De kloof parlement-onderneming

'Een stier bezocht eens een museum. Daar, in een zaaltje hing de beroemde 'stier' van Picasso. Na een blik op het doek te hebben geworpen eiste de bezoeker een gesprek met de directie over een persoonlijke ervaring. Die stier voelde ik me ook'. Aan het woord de heer Hellema, die op deze wijze commentaar leverde op de inleiding van de heer Van Schendelen over de relatie parlement en onderneming. Van Schendelen sprak deze eind vorig jaar uit op een door de Stichting Maatschappij en Onderneming (SMO) georganiseerd symposium met als thema de betekenis en de gevolgen van het door de centrale overheid gevoerde beleid voor ondernemingen.

In zijn inleiding ging Van Schendelen in op de volgens hem (en ook de overige forumleden) bestaande kloof tussen parlement en onderneming. Het feit dat er een kloof bestond en bestaat is volgens de inleider begrijpelijk gezien de belangentegenstellingen tussen bedrijfsleven en overheid. De diepte van de kloof is echter opvallend en, zo er niet snel actie wordt ondernomen, bijna onoverbrugbaar. Aan beide kanten, parlement en onderneming zijn er oorzaken aan te wijzen die de diepte van de kloof kunnen verklaren.

Parlement

Begin zeventiger jaren ontstond er in het parlement een soort anti-ondernemers cultuur, volgens Van Schendelen mede als gevolg van het grote verloop onder de kamerleden waardoor het aantal leden met een achtergrond in het bedrijfsleven sterk verminderde. (Eind 1982 deed het VNO een nota het licht zien 'Analyse van de samenstelling van de Tweede Kamer' waarin op het zelfde euvel wordt geduid met als gevolg dat het moeilijk is een effectieve lobby op te bouwen.)

De nieuwe parlementsleden gingen zich meer en meer informeren via de massamedia die in die tijd sterk anti-ondernemers gezind waren. De negatieve houding werd versterkt door het aan het licht komen van milieuverontreinigende aspecten van bepaalde productieprocessen en ook, in een tijd van sterke democratisering, de in vele gevallen nog autocratische bedrijfsvoering.

De ondernemersonvriendelijke gezindheid van het parlement uitte zich in de wetgeving. Van Schendelen had een hele lijst opgesteld van, volgens hem, voor ondernemers negatieve besluiten uit de periode 1973 - 1982. Enkele zijn:

- selectieve investeringsregeling
- wet op de ondernemingsraden
- wet ketenaansprakelijkheid
- Arbo-wet
- beperking aftrek rentelast hypotheek
- diverse loonmaatregelen.

In schril contrast hiermee staan de enkele ondernemersvriendelijke besluiten zoals:

- verlaging van de kapitaalbelasting
- steun aan in moeilijkheden verkerende bedrijven.

De tot standkoming van bepaalde onvriendelijke wetten, zoals de milieuwetgeving, hebben de ondernemers aan hun eigen onbekommerdheid te danken.

Onderneming

Naast de onbekommerdheid, door Van Schendelen omschreven als 'niet doelbewust aanstootgevend gedrag' is het gebrek aan inzicht bij de meeste ondernemers in de handel en wandel van de politiek een oorzaak voor de abnormale diepte van de kloof tussen parlement en onderneming. Dit beperkte inzicht ontstaat als gevolg van een gebrek aan tijd en interesse. Dit bracht hem tot de conclusie dat ondernemers gezien de wetgevende activiteiten van het parlement de afgelopen tien jaar wel reden tot klagen hadden, maar gelet op hun eigen instelling geen recht tot klagen.

Het kabinet Lubbers

De eerste aanzetten tot het dichten van de kloof komen van de kant van het parlement (en de regering: het managerskabinet Lubbers). In de Tweede Kamer leeft sterk de gedachte van deregulering, bovenop een soepeler hanteren van de bestaande wettelijke bepalingen. Ook gaan kamerleden op werkbezoek en sommigen offeren zelfs hun kerst-

reces op om stage te lopen bij een onderneming om 'iets van de maatschappelijke werkelijkheid op te snuiven' en 'wat bouten aan te kunnen draaien' (Volkskrant 13-1-1983; deze stages zijn overigens ook een initiatief van SMO). Ook van ondernemerszijde vindt er volgens Van Schendelen toenadering plaats. De anti-Binnenhof gevoelens worden minder sterk. De kentering aan deze zijde beperkt zich echter tot een gering aantal factoren. Punten die blijven liggen zijn:

Betere training en opleiding voor ondernemers hoe de politiek werkt.

Grotere participatie in het politiek bedrijf: 'Meldt U aan als ondernemer bij een politieke partij. Niet bij de VVD, maar bij de PvdA, dat is veel interessanter'. Later op de avond moedigde hij ondernemers ook nog aan lid te worden van een vakbond. Beide voorstellen werden aan de uiteinden van de forumtafel met weinig instemming begroet.

Het derde en laatste actiepunt voor ondernemers is een betere planning en training van de lobby-activiteiten. Pleitte Van Schendelen hier voor een grotere invloed van de centrale organisaties (VNO, NCW), de parlementsleden uit het forum vonden deze benadering veel te 'macro'. Problemen van individuele bedrijven gaan volgens hun zo verloren.

Discussie

Na inleiding en pauze verscheen het voltallige forum op het podium. Onder voorzitterschap van de heer Nelissen werd de discussie gevoerd mede aan de hand van, door elk van de forumleden, vooraf geformuleerde stellingen. Zoals uit het voorafgaande al bleek kon Hellema zich niet helemaal herkennen in het beeld van de ondernemer zoals het door Van Schendelen in zijn inleiding werd geschetst. Albrecht sloot zich bij hem aan. De kritiek gold ook voor de lobbylessen van Van Schendelen. Het is volgens Hellema 'niet even oppellen met de vraag: mag ik binnenkort bij U lobbyen?'. Deze vorm van belangenverdediging en beïnvloeding wordt volgens hem ook bemoeilijkt door de drukke agenda's van de kamerleden en het feit dat de wandelgangen verstopt zijn door de pers. Zijn er dan wel contacten dan blijken politici nog minder te weten dan al werd gevreesd

Dr. M. Albrecht (Hoogovens)
 Drs. A. van der Hek (PvdA)
 Mr. R. J. Nelissen (Amro)
 Prof. Dr. M.P.C.M. van Schendelen
 (Hoogleraar politicologie Erasmus Universiteit)
 Drs. N. Rempt-Halmmans de Jongh (VVD)
 Mr. H.J. Hellema (Heidemij)

en is het beeld van ondernemers nog beroerder dan gedacht.

Ook in het weekblad van het VNO (Onderneming 19-11-'82) werd de hoogleraar aangevallen op zijn stelling dat de ondernemers niet met politiek kunnen omgaan. 'Elementair voor politieke contacten is dat ze meestal niet in de publiciteit worden gebracht'. En: 'Wij kunnen onze lezers verzekeren dat het bij ons anders toegaat dan de heer Van Schendelen denkt'.

Den Haag

In een van zijn stellingen trachtte Hellema een verklaring te geven voor de kloof tussen parlement en onderneming. Parlementariërs kiezen volgens hem namelijk uit het goede, het mooie of het maatschappijverbeterende terwijl ondernemers meestal moeten kiezen uit twee of meer kwaden. Overbrugging van de kloof is zijns inziens toch mogelijk aangezien zowel parlement als onderneming het goede willen. Deze wilsovereenstemming kan leiden tot een zakelijke discussie.

De werkelijkheid is volgens Van der Hek echter anders. Als de politiek zich met het be-

drijfsleven gaat bezighouden, worden er, zo leert de ervaring, altijd twee opmerkingen gemaakt: 'bemoei je niet met me en blijf van m'n centen af'. Einde zakelijke discussie. Pas als er geld nodig is wil men wel praten. (Hel- lema bracht dit in een spreuk naar voren die in het bedrijfsleven opgeld doet: vroeger wist de ondernemer dat het uit de lengte of breedte moest komen. Nu kan het ook uit de hoogte komen: subsidies uit Den Haag.)

Er ontstaat dan echter een spanning tussen de individuele ondernemer die bereid is te praten en de centrale organisatie die bovengenoemde ultra-korte zakelijke discussie preferert. Bovendien past het niet meer om in deze tijd waarin de problemen meer op bedrijfs- en bedrijfstakniveau liggen het contact tussen bedrijfsleven en overheid te laten verzorgen door de centrale organisaties. Een mening die, zoals eerder vermeld, gedeeld werd door mevrouw Rempt.

Achterban

Aan de andere kant, zo stelde zij, zal de selectie van informatie steeds moeilijker worden als elke individuele ondernemer zich af-

zonderlijk tot de kamerleden zou gaan richten. Deze worden toch al bedolven onder een papiermassa.

Aansluitend bij dit onderwerp betoogde Albrecht dat de effectiviteit van de lobby door de centrale werkgeversorganisaties in het gedrang komt door de verdeelde achterban. Het VNO omvat vele concurrerende ondernemingen. Volgens hem wordt in Den Haag meer geluisterd naar de vakbeweging. Deze vertegenwoordigt dan ook veel meer kiezers.

Bovendien vertonen politici volgens Albrecht een zekere mate van wereldvreemdheid. De morele zuiverheid van politici staat de effectiviteit van de politiek en het bedrijfsleven in de weg. 'De handen zijn schoon, maar wel leeg'.

Waren de forumleden het er unaniem over eens dat er een kloof bestaat tussen parlement en onderneming, gelet op de negatieve reacties van de politici en de ondernemers op de inleiding van Van Schendelen, lijkt de constatering van een kloof tussen wetenschap en samenleving ook op z'n plaats.

HvdH

De Skier

Een skier is een skiër zonder trema, is een persoon die pas plezier krijgt in de wintersport als de lange lat binnen handbereik komt van de kleine man, als het hooggebergte de prooi wordt van groepsreizen en quizprijzen. Sinds mijn afstuderen ben ik skier. Met de academische titel verdwenen het geldgebrek en de gêne om plaats te maken voor het toerisme van de witte berm.

Mijn jachtterrein bevindt zich dit jaar in Zwitserland, het land van Karl Brunner en Kurt Lindner (de eerste zou Ajax in de eerste divisie drijven, waar de tweede met gemak een centrale bank zou kunnen leiden). Waarom eigenlijk Zwitserland? De Zwitsers vormen de lafste natie ter wereld.

De prijs van politieke bevrijding bedraagt er niet meer dan één appel, in de Tweede Wereldoorlog drukt men de Hitler-snor en in de recessie van '74-'79 drukt men de werkloosheid door een slordige 230.000 buitenlandse arbeiders buiten de landsgrenzen te brengen. Maar een echte skier geeft geen zier om deze antecedenten. Bern is gewoon de metropool van het Finanzkapitalismus met de schoonste stoep. Kom daar maar eens om in de smerige Dapperstraat.

Het krioelt in ons faculteitsgebouw van de skieren (het meervoud van skier). Vele docenten zijn zo gesalarieerd en zo zeker van de handhaving van hun arbeidstijd, dat zij het onderzoeksfront verkwanselen voor een luttel nacht op de piste. Vele studenten zijn zo gesubsidieerd en zo zeker van de handhaving van hun studie-duur, dat zij het actiefront verlaten voor een dag van de besneeuwde mammon. Eendrachtig drukken ze het spoor van de Iraanse keizer te Sankt Moritz, van de Nederlandse prins in Lech en van de vorst der institutionalisten J.K. Galbraith bij Gstaad. De keizer is zonder volk gestorven, de prins wordt er niet vrolijker op en Galbraith wordt verpletterd door het monetarisme. Een echte skier merkt dat alles niet. Hij daalt af.

De Nederlandse economie daalt in 1983 eveneens af. Talloze skieren redeneren dat de wintervacantie een verworven recht is 'zolang het, financieel gesproken, nog kan'. Maar geldt dit vacantierecht ook als we in morele termen spreken?

'Jazeker!', roept de echte skier en hij zet zich schrap voor de verdediging van zijn verslaving. Om te beginnen ij de beoefening van wintersport a-politiek van aard.

Een skier is niet rechts in de zin van overeenkomstig het objectieve belang van ons grootkapitaal, solidair met de zwart-gelddankers of bekrompen. Hij is evenmin links, want hij komt op voor het objectieve belang van de arbeidersklasse, hij is niet verbonden met de zaak van de bijstandmoeders en hij is ook niet open van geest en tolerant (het criterium van Renate Rubinstein). In de winter van Lubbers zijn De Groene en De Volkskrant trouwens het zicht op deze politieke scheidslijn kwijt geraakt. Als links het zelf al niet meer weet, is dat hét alibi voor een slalom langs deze kwestie van definiëring van politieke integriteit.

De overige integriteit komt ook niet in het geding, zo vervolgt de echte skier. Het soevereine individu met rente-inkomen mag toch wel zelf uitmaken hoe hij zijn overmatig inkomen besteedt? Is hij een beter mens als hij het geld laat rollen over de Nederlandse laagvlakte, als hij zomersport in de plaats brengt van wintersport?

Sinds wanneer beslist de toeristen-balans over goed en kwaad?

Tegen deze verdediging kan worden inge-

Tegenwoordig zonder snor

bracht dat de skier op een fors aantal punten niet deugt. Wintersport zal in de komende magere jaren een vorm van opzichtige consumptie worden van een elite van werkers die schril afsteekt bij de verliezen van koopkracht, status en levenskansen die thans door de massa van uitkeringsstrekkers wordt geleden. De wintersportsector heeft bovendien een ecologische grens bereikt. De geprepareerde pistes in de winter zijn stukken verschroeide aarde in de andere seizoenen. Tenslotte bestaan er nog sociale omstandigheden waardoor de dubbele vakantie een dubbele moraal krijgt. Persoonlijke ongesteldheid en catastrofe in de familie-kring kunnen de skier afhouden van zijn helling. Maar bij welke omvang van de Centruumpartij of van de werkloosheid komt de skier tot eenzelfde besluit?

Ik hoop het antwoord te vinden tussen Bern en Interlaken. Met een kwaad geweten, dat wel. Want ik mag niet van Goudzwaard en van mijn Betere Ik. Maar Goudzwaard vergeet dat ook de 'economie van het genoeg' een lift naar boven kan krijgen. En de essentie van de nutsmaximalisatie is nu eenmaal dat het Betere Ik niet in handelingen doch in woorden verschijnt.

Bij de minister van Sociale Zaken, Werkgelegenheid en Moraliteit kan ik intussen een gewaagde Zwitserse methode aanbevelen. Sluit de landsgrenzen voor skieren die huiswaarts gaan; honderden arbeidsplaatsen komen vrij en het werkloosheidsprobleem is met één schanssprong van de baan...

Jos de Beus

Lakeman geeft college

Lakeman contra Ogem, Ogem contra Lakeman: een continuïteit story? Blijkbaar toch geen afgezaagd verhaal gezien de grote belangstelling voor Lakeman's college dat eind vorig jaar georganiseerd werd door de vakgroep recht.

Ogem, geëxplodeerd door expansiedrift in de jaren zeventig, zal tot in de jaren tachtig moeten geloven aan de waakzaamheid en het doorzettingsvermogen van de heer Lakeman. Waarom en hoe hij (via zijn stichting Sobi) dit werk verricht deed hij aan de hand van een overzicht over opkomst en ondergang van het Ogem-concern uit de doeken: veel informatie en hier en daar een snier. Vooral dit laatste illustreerde zijn gedrevenheid die \pm 5 jaar geleden heeft geleid tot de oprichting van Sobi, de Stichting voor Onderzoek Bedrijfsinformatie.

Het voornaamste doel van Sobi is het bevorderen van een goede verslaggeving in Nederland. Daartoe heeft Sobi al menige jaarrekening-procedure gevoerd. De jaarrekening is een belangrijk middel voor aandeelhouders en anderen om het beleid van de ondernemingsleiding te controleren. De jaarrekening wordt volgens Lakeman echter nog te vaak 'opgepoets' om slecht beleid of blunders te maskeren. Daardoor kan niet tijdig worden ingegrepen, hetgeen in het huidige economische klimaat vaak desastreuze gevolgen heeft. En als er ingegrepen wordt, bijvoorbeeld door de Raad van Commissarissen onder druk van aandeelhouders en ondernemingsraad, dan wordt met een 'gouden handdruk' van de falende bestuurders afscheid genomen (Udink). Beter zou zijn als de bestuurder financieel aansprakelijk werd gesteld voor zijn beleid. Hoewel de wet daartoe mogelijkheden biedt, gebeurt dit niet.

Men houdt elkaar de hand boven het hoofd, aldus Lakeman.

Vergroving

Lakeman trekt behalve tegen slechte jaarrekeningen ook ten strijde tegen de vergroving van de vormen in ondernemingsland. Deze vergroving komt onder andere tot uiting in de zogenaamde sterfhuisconstructie, een zaak die bij Lakeman zelfs associaties met pooiers en koppelbazen oproept. De sterfhuisconstructie, geïntroduceerd bij de opsplitsing van het Ogem-concern, wordt volgens hem gebruikt om ten koste van werknemers, aandeelhouders en crediteuren de belangen van banken en management veilig te stellen. Ook het geknoei met stromannen die de stemmingen op de algemene vergadering van aandeelhouders beïnvloeden is symptomatisch voor bovenbedoelde vergroving. Lakeman had evenmin een goed woord over voor de door de banken in touw gezette vol-

machtencampagne. De banken hadden aandeelhouders namelijk gewezen op de mogelijkheid zich op de algemene vergadering te laten vertegenwoordigen door diezelfde banken. Maar het aanbod werd alleen gedaan aan de aandeelhouders die vóór bestuursvoorstellen wilden stemmen. Dit werven van volmachten (proxies) is in Nederland nog betrekkelijk onbekend. Regels om misbruiken tegen te gaan zijn daarom nauwelijks tot ontwikkeling gekomen. Dit in tegenstelling tot de Verenigde Staten waar het werven van volmachten onder de naam 'proxy sollicitation' een vertrouwd verschijnsel is.

Rond de neergang van het Ogem-concern is veel publiciteit geweest. naast de bovengenoemde zaken valt te denken aan de overname van Beton- und Mornierbau (de miskoop van het jaar!); Bèrma's aantijgingen aan het adres van de Ogem-top en het vervangen van de onderzoekscommissie waarvan Lakeman deel uit maakte door een andere 'Lakeman-vrije' club.

Lakeman zette in zijn college al deze zaken nog eens op een rijtje. Daarna beantwoordde hij de vele vragen. De sterfhuisconstructie bleek daarbij nogal moeilijk te doorgronden, reden voor ons om daar hierna nader op in te gaan. Tot slot stelde Lakeman zelf een vraag. Het gebruik van 'proxies' in Nederland zou wel eens kunnen gaan toenemen. Hij zou daarom een doctoraalscriptie over dit onderwerp best kunnen gebruiken. Lakeman kreeg op dit verzoek meer medewerking dan hij op de door hem bezochte aandeelhoudersvergaderingen is gewend: direct na afloop meldde zich een student.

De sterfhuisconstructie

Ogem was, zoals elk concern, opgebouwd uit rechtspersonen: NV's en BV's met aan de top Ogem-Holding NV. Via aandelenpakketten en overeenkomsten berust de centrale leiding in zo'n concern bij de holding. Veelal bestaan er sterke financiële banden tussen holding en dochters. Winsten worden uit de (juridisch zelfstandige) dochters overgeheveld naar de holding en voor financiering zijn de dochters aangewezen op leningen of garanties van de holding. Een (dreigend) faillissement van de holding kan daardoor ook de nog gezonde delen van het concern meeslepen in de ondergang. Het faillissementsrecht biedt namelijk niet veel mogelijkheden bedrijven te redden; de doem van de ondergang rust daardoor ook op de nog gezonde delen van het concern. Leveranciers wensen contante betaling, afnemers verdwijnen en werknemers proberen weg te komen. Het gevolg is in ieder geval een waardedaling van het gezonde deel.

Om te voorkomen dat de gezonde delen van Ogem in het debâcle werden meegesleept werden de aandelen van de gezonde dochters in een nieuwe holding, TBI-Holdings BV, ondergebracht. De aandelen, en dus de zeggenschap in deze nieuwe holding werden vervolgens verkocht aan een stichting. De stichting wordt door de banken gecontroleerd en gefinancierd. Onder de oude holding, Ogem-Holding NV, ressorteerden na deze operatie slechts de 'zieke' dochters met

haar werknemers, kortom het sterfhuis. Januari 1982 werd aan het sterfhuis surséance van betaling verleend.

Banken

Bij sterfhuisconstructies hebben de banken een stevige vinger in de pap. Zij hebben namelijk vrijwel altijd hun crediteurenpositie met zekerheden versterkt. Daardoor kunnen zij bij achterblijven van betaling van rente en aflossing tot liquidatie overgaan. Met deze dreiging op de achtergrond hebben ze grote invloed op de reorganisatie. Vermeldenswaard is dat de Ogem-operatie met medeweten en instemming van de overheid is verlopen. Ook de vakbonden en de ondernemingsraden hebben niet geprotesteerd. Waarom niet? Omdat het overgrote deel van de werkgelegenheid bij de Ogem-bedrijven is gered.

Misbruik

De bonden zijn wel bevreesd voor mogelijk misbruik van de sterfhuisconstructie. De constructie zou bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden om het betalen van afvloeiingsregelingen te ontlopen terwijl daar nog wel geld voor is. De zogenaamde Heidemij-variant wordt dan ook van werknemerszijde scherp geheld. Bij de Heidemaatschappij bleven namelijk alle werknemers in het sterfhuis omdat ze allen formeel in dienst waren bij de (oude) holding. De nieuwe holding verkreeg

in eerste instantie de gezonde concerndochters, zonder de werknemers die daar werkten in dienst te hoeven nemen. Vervolgens werd slechts aan een deel van de werknemers in het sterfhuis een arbeidsovereenkomst aangeboden. Op deze wijze worden niet alleen de werknemers van de zieke delen weggeorganiseerd maar kunnen ook de gezonde delen meteen goedkoop afgeslankt worden.

Wie betaald?

De stelling van Lakeman dat aandeelhouders, werknemers en de crediteuren (buiten de banken) het gelag betalen, is in principe wel juist. Enige nuancering is echter op zijn plaats. De aandeelhouders van de tot sterfhuis gedegradeerde Ogem-Holding NV blijven natuurlijk met een waardeloos vodge papier zitten. De vraag is echter of dit anders was geweest indien er op andere wijze was gereorganiseerd, of indien het gehele concern was geliquideerd. De werknemers hoeven niet altijd de dupe te zijn zoals bij Ogem bleek. Tegen de Heidemij-variant worden zij door het recht echter niet beschermd zoals de rechter in het door de bonden aangespannen kort geding vaststelde. De crediteuren buiten de banken (leveranciers en verzekeraars) zullen in het algemeen wel achter het net vissen. Ook bij liquidatie van een heel concern zullen zij echter nadat de banken hun zekerheden te gelde hebben gemaakt en de fiscus zijn vorderingen heeft geïnd nauwelijks iets mogen verwachten.

Voorlichtingskunde

Voorlichting wordt in onze samenleving van steeds grotere betekenis. Voorlichting is noodzakelijk, wil men bij het oplossen van individuele en maatschappelijke problemen optimaal profijt trekken van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek.

Vanouds vindt voorlichting vooral plaats in de landbouw. Toen er behoefte ontstond om systematisch over voorlichting te denken gebeurde dit dan ook aan de Landbouw Hogeschool in Wageningen. In 1964 begonnen als pionier, geeft Prof. Van den Ban nu leiding aan een grote vakgroep Voorlichtingskunde. Voorlichtingskunde is een toegepaste sociale wetenschap, die voorlichters tracht te helpen bij het nemen van beslissingen. Bij voorlichting kan iedereen zich wel wat voorstellen. Voor een goed begrip definiëren we voorlichting als, het bevorderen van een weloverwogen menings- en besluitvorming door middel van communicatie.

Gevoelens

Voorlichting wordt gebruikt om menselijke gedrag te beïnvloeden. Dit roept de ethische vraag op in welke omstandigheden, met welke methoden en met welke doeleinden we als voorlichter mensen mogen beïnvloeden. Ook moeten we ons afvragen of het wel wenselijk is dat mensen zich bij voortduring zo rationeel mogelijk gaan gedragen. Persoonlijk denk ik dat het in veel gevallen wenselijk is, dat de mensen zich rationeler gaan gedragen en dat zij zich daarbij bewust worden van de rol die gevoelens spelen in hun besluitvorming. In het konsumentengedrag is het bijvoorbeeld geen uitzondering dat een konsument een aankoop doet, die hij of zij na korte tijd betreurt, terwijl dit te voorzien was geweest met informatie over kwaliteiten en prijzen of kon worden voorkomen door tot 10 te tellen in plaats van impulsief te handelen. Echter 'jeder Konsequenz führt zum Teufel'. Vooral in tussenmenselijke relaties kunnen spontaneiteit en warmte de voorkeur verdienen boven rationeel en zeer goed overwogen handelen. Wat betreft de rationaliteit van de besluitvorming dienen voorlichters dus een optimum en geen maximum na te streven.

Strategieën

Er zijn tal van voorlichtingsstrategieën. Een bedrijfseconoom zal opmerken, dat deze overeenkomsten vertonen met het promotiebeleid van een onderneming. Ideële reclame is tenslotte ook reclame. Ik denk echter dat de vraag van zoëven, over de ethiek van de beïnvloeding, systematisch verschillend wordt beantwoord door bedrijfseconomen en voorlichtingskundigen.

Wat betreft de effectiviteit van de voorlichting is het verreweg het belangrijkste om de boodschap en de benadering af te stemmen op de doelgroep. Een idee afkomstig uit de marketing. Het effectiefst, maar tegelijk ook het duurst, is de voorlichting via een tweegesprek. De voorlichter kan optreden als een deskundige, die een oplossing weet te geven voor de problemen van zijn cliënten of als een procesbegeleider, die hen helpt zelf een oplossing te vinden. Het enige machtsmid-

del, waarmee voorzichtigheid dus geboden is, is het in de voorlichter gestelde vertrouwen.

Voorlichtingscampagnes op grotere schaal worden meestal gedragen door de massamedia. Naar de optimale mediakeuze wordt veel onderzoek gedaan.

Doorgeefluik

Voorlichting is eigenlijk vooral belangrijk als de schakel tussen wetenschappelijk onderzoek en toepassing van daarmee verkregen inzichten door de belanghebbenden. Denk bijvoorbeeld aan de landbouwvoorlichting over nieuwe plantenrassen of ziektebestrijding, teneinde de hektare-opbrengsten te vergroten. Hoewel het op het eerste gezicht niet voor de hand lijkt te liggen, geldt deze doorgeefluik-functie ook wel voor resultaten van economisch onderzoek. Gestudeerde mensen aan onze fakulteit stellen zich ten doel een economisch plan uit te denken ter verbetering van 's lands economische situatie. Stel dat het onderzoeksresultaat is, dat invoering van arbeidstijdverkortung met inlevering van loon nu de meest voor de hand liggende oplossing is. Discussie met vakgenoten bevestigt dat. Daarmee houdt het verhaal niet op, nee, begint het juist. Wat zo'n plan roept eerst weerstanden op bij de belanghebbenden. Voorlichting kan werknemers helpen in te zien, dat het weliswaar nu loon kost, maar op langere termijn in hun eigen belang is. De verbeterde situatie vergroot hun kans op behoud van werk en vergroot de kans op werk voor hun kinderen. Voorlichting

**econoom
(m/v)**

Beroepenvoorlichting; 'de door ons vrouwenoverleg gemaakte film'

aan ondernemers, ambtenaren en politici vergroot de kans op acceptatie en uitvoering van het plan.

Voorlichting is effectiever bij een eenheid van boodschap. De moeilijkheid met economische heilsboodschappen is, dat eenheid onder de deskundigen vaak ontbreekt.

Voorlichtingsfolder van gemeenten

Bel op of vraag om een uitgebreide voorlichtingsfolder over de Verordening Steun Bedrijven Stadsvernieuwing

(U kunt telefoneren naar of e-mailen met of schrijven aan:

ALKMAAR
Stichting RDK Noord-Holland Noord
Van der Meulen 1, 1814 HA Alkmaar tel. 0223-604444
Postbus 121, 1801 AC Alkmaar

AMSTERDAM
Stichting RDK Amsterdam
Koningsrij Willemskade 13, 1017

Terreinen

In de loop der tijd zijn er naast de landbouwvoorlichting steeds meer specifieke terreinen van voorlichting gekomen. Sinds de voorlichtingsbijeenkomsten van de anti-*rock* magiër bij het Lievertje, waarbij men de misselijk makende middenstads mentaliteit wegkuchtte, is er heel wat gebeurd aan gezondheidsvoorlichting. Gezondheidsvoorlichters gaan er altijd van uit, dat de mensen zich gewoon gezonder moeten gedragen. Punt. Nu ontwikkelt zich echter het inzicht, dat er niet zoiets bestaat als 'gezond gedrag'. Onder de mensen die biologische-dynamisch eten, vindt men toch niet een hoger percentage niet-rokers. Dat roken de kans op een hart- en vaatziekte vergroot weet iedereen wel, maar voor vele rokers vervult het wezenlijke sociale en fysiologische behoeften. Als de voorlichting zich blind staart op het roken, terwijl dat één van de oorzaken is, ondervindt ze misschien meer weerstand dan nodig is. Het is daarom effectiever als de voorlichting de mensen beter leert omgaan met de diverse risikofactoren, die hun gezondheid bedreigen. In concreto: mensen die niet kunnen stoppen met roken wordt dat niet kwalijk genomen, maar hen wordt wel voorgeschoten, dat zij er verstandig aan doen compensatie te zoeken in het tegengaan van hoge bloeddruk en overgewicht, en gezonder te gaan eten.

Van de beroepen- en beroepskeuzevoorlichting is het voorbeeld bekend van de door ons Vrouwenoverleg gemaakte film, waarmee aan meisjes van de middelbare school de boodschap wordt gebracht, dat ze met een economische opleiding best leuke banen kunnen krijgen. Postbus 51 is een bekende activiteit van de overheidsvoorlichting, die voorts beleid openbaar maakt en toelicht. Voorlichting is ook van steeds grotere hulp bij communicatieproblemen in inspraakprocedures. Dan is er voorlichting over milieu en energiegebruik, waarbij er terecht van wordt uitgegaan, dat voor de oplossing van deze maatschappelijke vraagstukken een gedrags-

verandering nodig is. Het terrein van de voorlichting over konsumentenaangelegenheden kent iedereen door de Consumentenbond. En heeft u de anti-STER spotjes al gezien die op vrijdagavond worden uitgezonden door Konsumenten Kontakt en de VARA? Tot besluit zij genoemd de voorlichting in ontwikkelingslanden, die vooral plaatsvindt ten behoeve van landbouwontwikkeling en geboorteregulering. De grote kulturele verschillen bezorgen de voorlichters vaak grijze haren, al komen ze wel met veel anekdotes thuis. Zo daalde ergens het aantal geboorten niet, omdat de condooms over een vinger werden gelegd, precies zoals de voorlichter dat had gedaan! Op de uiteenlopende terreinen van voorlichting zijn duizenden deskundigen werkzaam.

Bijvak

Voorlichtingskunde kan door ekonomen als bijvak worden gevolgd aan de LH Wageningen. Daar wacht je dan een aangename verrassing wat betreft de organisatie van het vak. Prof. Van den Ban verzorgt in elf kolleges van een half uur een inleiding in de Voorlichtingskunde. Na ieder college wordt anderhalf uur in groepjes gediscussieerd. Daarvan zijn er in totaal 40, verdeeld over 5 belangstellingssferen, voor zo'n 250 studenten. De discussie wordt genoteerd. De kandidaatsassistenten, die de groepjes begeleiden, voorzien de notulen uitgebreid van commentaar. En prof. Van den Ban bekomentarieert alle notulen. De volgende keer liggen dan notulen en commentaren gekopieerd en wel voor je klaar. Voordelen van

Wat leest u op het etiket?

De invoering van de nieuwe etiketteringsvoorschriften betekent dat op het etiket van vooraf verpakte levensmiddelen moet staan:

Overheidsvoorlichting via 'Postbus 51'

deze werkwijze zijn, dat het studenten aanmoedigt al direkt actief na te denken over de stof, en dat prof. Van den Ban in het college terugkomt op problemen die hij heeft gesignaleerd in de notulen. Halverwege de collegencyclus komen op een keer allerlei voorlichters hun verhaal uit de praktijk vertellen. De cyclus wordt afgesloten met een schriftelijke toets. Een zelf geformuleerde examenopdracht behoort daartoe.

In plaats van de hierboven beschreven collegencyclus kan ook worden gekozen voor een Inleiding in de Communicatieleer. Beide cycli hebben een studiebelasting van 90 uur.

Vervolgens kan uit een aanbod van 6 onderwerpen een werkkollege worden gekozen.

Twee is ook mogelijk. Met een tentamen in de vorm van een werkstuk is de studiebelasting van een werkkollege 160 uur. Als je wilt staat ook de mogelijkheid open om mee te doen aan één van de verschillende praktika (60 uur). Het vak wordt afgesloten met een literatuurstudie. In de regel zal de totale studiebelasting 520 uur bedragen, maar afwijken daarvan is mogelijk.

Zoals je ziet is Voorlichtingskunde opgebouwd uit diverse onderwijsvormen. Daar kan niet anders dan een uitgekende voorlichtingsstrategie achter zitten!

Aanbevolen literatuur:

Van den Ban, Prof. Dr. A.W.

'Inleiding tot de Voorlichtingskunde'

Meppel, Boom, 6e druk 1982, 292 blz. f 39,50

Han van Wijk

'N PAAR STELLINGEN VAN DE MEEST GEPROMOVEERDE DRUKKER

Krips Repro – drukker van de meeste proefschriften in Nederland – stelde een aardig stellingenboekje samen.

U ontvangt het als u uw dissertatie in productie geeft bij Krips Repro.

Bel voor informatie Greta Schoelink.

Kaapweg 6, 7944 HV Meppel
Postbus 106, 7940 AC Meppel
telefoon 05220-53731

V(IQ) .(x.moeilijke woorden) x.jongere-jaars leesbaarheidfactor Rostra?

'Een veel gehoorde klacht is, dat Rostra waarschijnlijk slechts een kleine groep van het faculteitspubliek bereikt. Zij zou te moeilijk geschreven zijn voor vele jongere-jaarsstudenten. Deze constatering is juist. Redactieleden en andere auteurs hebben een bepaalde (economische) kennis van zaken, die vele jongerejaarsstudenten (nog) niet bezitten. Anderzijds mag van de schrijvers niet verwacht worden dat zij hun artikelen op het eerstejaars nivo schrijven. Daarom is het goed dat er naast Rostra een eerstejaarskrant bestaat.'

Tot zover oud-redactielid Hans Koenhein in zijn afscheidsartikel in Rostra 100, pagina 5. Enige tijd geleden ontving de redactie naar aanleiding van deze beweringen een schrijven van eerste-jaarsstudent Koen Brons. Daar het onderwerp niet tijd-gebonden is, vinden wij het geen bezwaar nu, twee maanden na dato, hier nog eens op terug te komen. Allereerst Koen Brons:

Ingezonden

Het doel van een faculteitsblad is natuurlijk duidelijk: de communicatie binnen een faculteit bevorderen en een bijdrage leveren aan de meningsvorming omtrent voor een faculteit belangrijke zaken. Inderdaad, deze formulering heb ik ontleend aan het paragraafje 'Doel' uit het besproken artikel. Dit soort doelstellingen hebben op mij altijd het open deur-effect; degene die het begrip faculteitsblad op een andere manier vertaalt, moet waarschijnlijk nog geboren worden. (Voor de duidelijkheid: het gaat ons hier dus alleen om echte 'faculteitsbladen', d.w.z. bladen die onder auspiciën van een faculteit verschijnen en dan ook uitsluitend op de betreffende faculteit verspreid worden.) De constatering dat Rostra te moeilijk geschreven zou zijn voor vele jongerejaarsstudenten, die ook door Koenheim onderschreven wordt, houdt volgens mij in, dat Rostra bezig is het omschreven doel voorbij te schieten. Zoals bekend is de facultaire gemeenschap opgebouwd uit drie geleidingen: het wetenschappelijk personeel, het technisch- en administratief personeel en de studenten. Hoe deze geleidingen zich in aantallen verhouden is mij eerlijk gezegd niet bekend, maar duidelijk is wel dat de studenten de overgrote meerderheid vormen. Daarbij komt, dat hiervan weer het grootste deel bestaat uit 'jongerejaars' (laten we voor het gemak maar aannemen, dat hiermee de studenten in de propedeuse- en kandidaatsfase bedoeld worden).

De conclusie die ik nu kan trekken is, dat Rostra dus niet bestemd is voor zeker de helft van de economiestudenten. Bovendien maakt niemand mij wijs, dat het technisch- en administratief personeel wél de economische scholing heeft, die de gemiddelde jongerejaars mist; dus ook voor deze geleiding is Rostra een overbodige brievenbusvuller. Is Rostra dus een blad voor een select groepje w.p.-ers en ouderejaarsstudenten?

Uit de in het voorgaande geformuleerde doelstellingen, die ik overigens volledig onderschrijf, mag je de gevolgtrekking maken, dat een faculteitsblad er voor iedereen op

een faculteit is, dus ook voor jongerejaarsstudenten en niet-wetenschappelijk personeel. Ook zij hebben recht op nieuws over facultaire aangelegenheden, ook zij moeten bijdragen aan meningsvorming, althans de gelegenheid daartoe krijgen. Een eerstejaarskrant - het is inderdaad goed, dat die er ook is - heeft duidelijk een andere functie, dan een faculteitsblad (het aan de orde stellen van typische eerstejaarsproblemen), waarbij komt, dat Rostra bij iedereen thuis wordt bezorgd, terwijl dat met de eerstejaarskrant niet het geval is.

Een paar kanttekeningen wil ik nog maken bij de argumenten die Hans Koenheim in zijn artikel aandraagt als verdediging voor het moeilijke karakter van Rostra. Natuurlijk missen jongerejaars de kennis van ouderejaars en van wetenschappelijk personeel (en juist uit deze groepen komen de auteurs van de artikelen in Rostra), maar dat is dan ook de reden, waarom ik vind, dat het flauwekul is om te stellen, dat van deze auteurs niet verwacht mag worden, dat zij een ook voor eerstejaars leesbaar blad produceren. De enige manier immers om iedereen binnen ons betonnen paleis aan de Jodenbreestraat te bereiken, is juist door ieder artikel naar een voor ieder aanvaardbaar niveau te vertalen. Ook een artikel in Rostra is een stukje journalistiek!

Gezien het voorgaande is de conclusie, die de Rostra-redactie moet trekken, als inderdaad het vermoeden aanwezig is, dat het blad weinig gelezen wordt, dat er geprobeerd moet worden het blad zodanig aan te passen, dat er meer lezers getrokken worden. Volgens mij zou dit het nut van het faculteitsblad Rostra zeer ten goede komen.

Tot zover het ingezonden stuk van een blijkbaar zeldzaam persoon: een jongere-jaars die Rostra leest.

Voor alle duidelijkheid eerst twee opmerkingen. Hans Koenheim heeft zijn artikel in nummer 100 onder persoonlijke titel geschreven. Reeds in het redactioneel van nummer 101 werd er op gewezen dat de huidige redactie niet op alle punten Hans' mening deelt. Ten tweede zijn we blij dat iemand eens de moeite neemt zijn mening ten aanzien van 'ons faculteitsblad' aan de redactie kenbaar te maken.

Met dit laatste komen we meteen op een aantal problemen in deze discussie. Beide heren doen enkele uitspraken over de lezerskring van Rostra die niet op meer dan vermoedens gebaseerd zijn.

De lezers krijgen in Rostra artikelen onder

ogen die voor hun geschreven zijn door mensen uit de volgende drie groepen:

- . de redactie
- . wetenschappelijke medewerkers
- . overigen

De redactie

Als we de definitie van 'jongere-jaars' van Koen Brons aanhouden (propedeuse- en kandidaatsstudenten) is het met de vertegenwoordiging van deze groep in de huidige redactie nog niet zo slecht gesteld; van de vijf student-redactieleden zijn er drie in de doctoraalfase (waarvan één sinds september) en twee midden in de kandidaatsfase. Blijft natuurlijk de vraag staan of jongere-jaars ook schrijven op jongere-jaars nivo.

Wetenschappelijke medewerkers

De wetenschappelijke medewerkers die in Rostra schrijven zijn dezelfde die boeken en syllabi schrijven waar wij, studenten, o.a. onze kennis uit opdoen. Wanneer ze voor 'ons' faculteitsblad artikelen binnen hun vakgebied verzorgen hebben ze meer het nivo van hun studenten voor ogen dan bij een publicatie in bijvoorbeeld ESB. Hoe moeilijk het is om een boeiend én helder verhaal te maken over een economisch onderwerp, voor welke lezerskring dan ook, werd in nr. 100 in het interview met drie beroepsschrijvers weer eens onderstreept.

Overigen

Deze groep bestaat naast enkele journalisten en andere gastschrijvers voor het merendeel uit (meestal dezelfde) studenten. Hiervoor geldt hetzelfde als is opgemerkt bij de redactie.

Koen Brons trekt in zijn brief twee conclusies. Ten eerste stelt hij dat Rostra niet bestemd zou zijn voor zeker de helft van de economiestudenten. Rostra is bestemd voor iedereen die het blad ontvangt. De redactie meent dat Rostra over het algemeen zodanig geschreven is dat het merendeel van deze personen het blad kan lezen. Wanneer dit op grote schaal niet wordt gedaan is dit aan andere factoren te wijten, zoals bijvoorbeeld gewoon gebrek aan interesse.

Aan het eind van zijn artikel raadt Koen Brons ons aan het blad aan te passen zodat er meer lezers worden getrokken. De redactie steekt hier al veel tijd in. Dit wil niet zeggen dat zij zich niet open blijft stellen voor suggesties, ideeën, op- en aanmerkingen en andere schrijfsels. Sterker nog zij moedigt het zelfs aan (Rostra pag. 100: Open deuren intrappen mag).

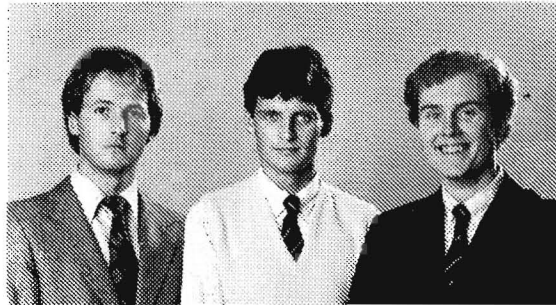
Rectificaties nr. 101

In het artikel New York, Boston en Atlanta: How to succeed, wordt verslag gedaan van een gesprek met de burgemeester van Atlanta, Andrew Jackson, voormalig ambassadeur bij de V.N. Hier is helaas een foutje in de tekst geslopen. Het gaat hier inderdaad om Andrew Young.

In het artikel van de vakgroep Verkeer en Vervoerseconomie is iets misgegaan met de lay-out. Hierdoor kon het gebeuren dat een gedeelte van het artikel abusievelijk naar het eind van het verhaal is verschoven: het stuk personenvervoer (pag. 19) moet aansluitend gelezen worden op het stuk over goederenvervoer (pag. 18). Het verslag over de discussie ('Uit de discussie...' pag. 19) handelt over beide soorten vervoer.

C&L zoekt een assistent-accountant die er met kop en schouders bovenuit steekt.

Wie als assistent-accountant bij Coopers & Lybrand Nederland in dienst treedt, krijgt al spoedig vrij veel verantwoordelijkheid. Groei in hoog tempo is ook het kenmerk van C&L's promotiebeleid.

een 5-jarige cyclus van cursussen, waardoor u de internationale controletechniek toegespitst op het geautomatiseerde bedrijfsgebeuren van nu leert kennen. De postdoctorale accountancystudie wordt door C&L van

Het betekent wèl, dat C&L hoge eisen stelt, moet stellen aan kandidaten voor deze functie. Een C&L assistent-accountant is zelfstandig en representatief. 'n Sterke, zelfbewuste persoonlijkheid, die de ambitie en de potentie bezit in een jaar of vijf een functie op niveau te bereiken. Zonder op-de-tenen-loperij.

Is dat een profiel, waarin u zich herkent? En studeert u binnenkort af als bedrijfs-econoom?

Dan vindt u bij C&L een uitzonderlijk gunstig klimaat voor vaktechnische ontwikkeling.

U doet internationale controle-ervaring op en werkt voor zowel kleinere als multinationale bedrijven. Niet minder belangrijk voor uw ontwikkeling is C&L's interne opleidingsprogramma:

groot belang geacht en u kunt daarom rekenen op stimulerende faciliteiten, zowel financieel als op 't punt van verlof.

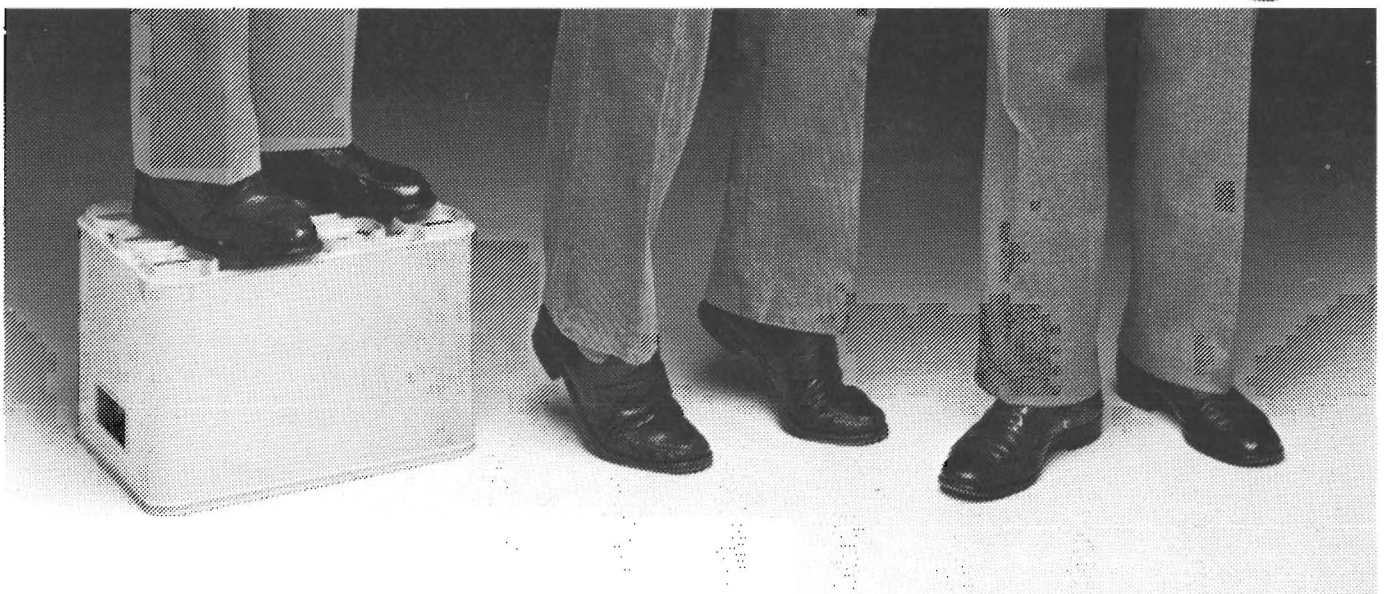
Wilt u er meer over weten? Vraagt u dan de C&L cassetteband met bijbehorende documentatie. Bel 010-130680. 'n Sollicitatie kunt u richten aan Drs. C.G. van Luijk.

Westblaak 100,
3012 KM Rotterdam,

Leidseplein 29,
1017 PS Amsterdam,

Oude Stadsgracht 1,
5611 DD Eindhoven.

C&L Coopers
& Lybrand
Nederland

Raadsels

In eerste instantie was het de bedoeling in dit stuk verslag te doen van de 130e en de 131e vergadering van de fakulteitsraad. Ik denk niet dat het veel zin heeft dit te doen. Na het lezen van zo'n verslag van twee van die saaie vergaderingen is meestal toch nog niet duidelijk wat er nu precies aan de hand is. Laat staan waarom wat besloten is.

Ik heb er daarom voor gekozen in dit stuk een aantal belangrijke ontwikkelingen hier op de fakulteit op een rijtje te zetten. Ontwikkelingen die veelal het gevolg zijn van allerlei opgedrongen wetten en nota's van het ministerie van onderwijs en wetenschappen. Informatie over deze zaken is tot nu toe beperkt gebleven tot een klein aantal mensen. Dit stuk beoogt ook andere mensen dan (kroon-)docenten te informeren.

Invoering van de twee-fasenstructuur

Voor de propedeuse is dit jaar de twee-fasenstructuur ingevoerd. De propedeuse 82/83 is het eerste jaar van het nieuwe 4-jarige programma. Volgend jaar zal het verplichte doktoraal van dit programma worden ingevoerd. (De kandidaatsfase bestaat niet meer in de twee-fasenstructuur.) De komende jaren zullen er dus twee programma's naast elkaar gegeven worden, waarbij steeds meer mensen het nieuwe en steeds minder mensen het oude programma zullen lopen.

De fakulteitsraad heeft inmiddels besloten drie tweede-fase opleidingen te zullen afdragen. Deze drie opleidingen (lerarenopleiding, accountantsopleiding en onderzoekersopleiding) zijn een vervolg op het vierjarige eerste-fase programma. Wel ca. 25% van de studenten die de eerste-fase afronden (en hiermee drs. zijn) mogen van De Minister doorstromen naar één van deze drie opleidingen.

(Of dit alles doorgaat is nog niet zeker. Bij De Minister bestaan plannen om alle of enkele tweede-fase opleidingen te schrappen en te vervangen door iets (?) anders.)

De invoering van de voorwaardelijke financiering van het onderzoek

Tot nu toe was het zo dat fakulteiten automatisch geld kregen om onderzoek te doen. Dit is nu veranderd. Fakulteiten (in feite vakgroepen) moeten nu onderzoeksprojecten indienen. Per project moet worden aangegeven worden wat de inhoud van het onderzoek is, hoeveel publikaties men verwacht, hoeveel personeel er mee gemoeid is, wie het onderzoek beoordeeld, enz.

De projecten worden dan beoordeeld door de universiteitsraad en de minister. Als een project uiteindelijk door de minister goedgekeurd is, dan is het desbetreffende onderzoek 'beschermd', d.w.z. er mag niet op bezuinigd worden. Gegeven het feit dat de universiteiten de komende jaren nog heel wat geld zullen moeten inleveren is het dus heel belangrijk wat voor projecten de fakulteit indient. Als je slecht onderzoek voor bescherming voordraagt, loop je kans in de toekomst op het goede onderzoek te moeten korten. De fakulteit is dus gedwongen zich veel meer

dan voorheen met (de kwaliteit van) het onderzoek en de verschillen tussen de vakgroepen bezig te gaan houden.

bezuinigingen

Vorig jaar heeft de minister de universiteiten opnieuw een forse bezuiniging opgelegd (zo'n 258 miljoen). Deze korting moet echter niet opgebracht worden door de pijn over de verschillende universiteiten en fakulteiten te verdelen, maar door 'taakverdeling en concentratie'. Dit betekent het, heel gericht, opheffen van studierichtingen, samenvoegen van studierichtingen en het uitrusten van specialismes. Hoewel de gevolgen van deze operatie voor onze fakulteit* meevallen, opheffing of samenvoeging van economische fakulteiten is niet aan de orde, zal er toch weer een extra bezuiniging uit voortvloeien. Bovendien zullen de economische fakulteiten hun onderzoekstaken moeten gaan afbakenen. Het zal bv niet meer kunnen voorkomen dat zowel in Amsterdam als in Rotterdam het zelfde onderzoek gedaan wordt. Elke fakulteit zal heel gericht zijn onderzoeksterrein moeten gaan bepalen, waarbij 'doublures' met andere fakulteiten uitgesloten zijn.

Invoering van de 'Beleidsnota Universitair Wetenschappelijk Personeel'

Momenteel lopen op de universiteiten de volgende 'soorten 'wetenschappers' rond: hoogleraren, wetenschappelijk hoofdmedewerkers, wetenschappelijk medewerkers en wetenschappelijk (hoofd)ambtenaren. Het verschil tussen medewerkers en ambtenaren zit in het feit dat medewerkers veronderstelt worden zowel iets aan onderwijs als aan onderzoek te doen, terwijl ambtenaren zich tot onderwijs of onderzoek kunnen beperken.

Als de plannen uit de BUWP in de praktijk gebracht worden, worden deze rangen afgeschaft en vervangen door de rangen hoogleraar, hoofddocent en docent. Deze verandering is op zich zelf niet zo belangrijk. Belangrijker is het feit dat in de BUWP verhoudingsgetallen genoemd worden voor de drie nieuwe personeelscategorieën. Eén hoogleraar zou 1,5 hoofddocenten en 4,5 docenten onder zich krijgen. Dit betekent dus één hoogleraar op 6 (hoofd)docenten, of anders gezegd: éénzevende van het aantal 'wetenschappers' mag uit hoogleraren bestaan.

Hoewel de BUWP-nota nog niet is ingevoerd wordt nu al zowel door het ministerie als door de universiteit met deze verhouding (één hoogleraar op 6 medewerkers) gerekend.

Wat betekent dit nu voor onze fakulteit? In 1986 zullen er nog zo'n 90 formatieplaatsen (=arbeidsplaatsen van 40 uur per week) wetenschappelijk personeel (inclusief hoogleraren) over zijn. Dit levert volgens de verhoudingsgetallen van de BUWP 90/7 = ongeveer 13 hoogleraarplaatsen op.

Als je bedenkt dat er momenteel zo'n 26 hoogleraren zijn, betekent dit een halvering van het aantal hoogleraarplaatsen. Op zichzelf is dit natuurlijk ook niet zo gek. Door de gigantische bezuinigingen van de afgelopen jaren zijn er veel medewerkers verdwenen,

waardoor de verhouding tussen het aantal hoogleraren en het aantal medewerkers is scheefgegroeid. Door het aantal hoogleraarplaatsen te verminderen, verbetert die verhouding weer, en kan er ruimte ontstaan om nieuwe medewerkers aan te trekken.

Bezuinigen op hoogleraren gaat echter niet zo gemakkelijk. Zonder hoogleraar kan er geen vakgroep bestaan. Als je praat over het laten vervallen van een aantal hoogleraarplaatsen, praat je in sommige gevallen dan ook tegelijkertijd over het opheffen van een vakgroep, waarbij dan de medewerkers met de hoogleraar zullen moeten afvloeien. Een discussie over het aantal hoogleraren in 1986 is in feite een discussie over het opheffen en samenvoegen van vakken en vakgroepen, een discussie over de vraag welke vakken belangrijk zijn voor een redelijke economiestudie.

Deze discussie wordt momenteel gevoerd in de structuurcommissie '82 (een commissie van de fakulteitsraad, bestaand uit 3 hoogleraren en 2 studenten), waarvan binnenkort het eerste rapport verschijnt. Studenten zullen zich te zijner tijd actief in deze discussie moeten mengen. Als het gaat om het schrappen van vakken kunnen we niet aan de kant blijven staan. Het onderwijsaanbod is immers ook een zaak van ons.

Het beleid t.a.v. de 'beneden-norm auteurs'
Vorig jaar hebben de medewerkers die in de afgelopen vierjaar minder dan 0,7 publikaties per jaar hebben afgeleverd een brief ontvangen.

In deze brief stond dat ze vier jaar de tijd hadden om hun slechte onderzoeksprestatie te verbeteren. Gebeurt dat niet, dan worden ze voor ontslag voorgedragen. 'Onder de norm' hoogleraren hebben een soortgelijke brief gekregen.

Zij hebben één jaar om zich te verbeteren. Lukt dat niet, dan worden ze niet ontslagen (dat gaat niet of nauwelijks bij hoogleraren), maar wordt de formatie van hun vakgroep gekort.

De AGE (=Aktiegroep Economisten = een actieve studentenbelangenbehartigingsgroep) heeft dit beleid altijd gesteund. En terecht natuurlijk, goed onderzoek is een stimulant voor het geven van goed wetenschappelijk onderwijs. Bovendien mogen goedbetaalde medewerkers wel wat presteren in hun onderzoekstijd.

Toch zijn er een aantal problemen. Zo is er geen goede regeling voor 'uitzonderingsgevallen'. Mensen die de afgelopen jaren (tijdelijk) een erg grote onderwijs- of bestuurs-taak op zich moesten nemen kunnen zo onterecht gestraft worden. Bovendien bestaat de kans dat medewerkers zich eenzijdig op het onderzoek gaan oriënteren, waardoor de onderwijsbegeleiding minder wordt. Mensen die bv een alternatief programma voor een bepaald vak willen opzetten kunnen zo in de problemen komen. Het kan moeilijk worden een begeleider te vinden, want de medewerkers moeten onderzoek doen om hun aantal publikaties op te vijzelen.

Tot zover, als er nog zaken onduidelijk zijn kan je langskomen op kamer 2162. Je kunt ook een AGE-vergadering bezoeken, die we voortaan beter zullen aankondigen. (Let op de mededelingenrubriek van Folia) Goed onderwijs moet je niet aan anderen overlaten, daar moet je zelf voor opkomen.

Rick le Roy

*Deze fakulteit zal 6 ton moeten ophoesten (red.)

SHELTEMA HOLKEMA VERMEULEN B.V

**Een ruime keuze op het gebied van:
accountancy, financiering, automatisering, marketing,
organisatie, economie en geografie**

H.A. van Stiphout, van Wezel en Weitenberg -
Volumebeleid. Publikaties van het Neder-
lands Genootschap voor sociale zekerheid.
Vuga 1982

C.A. Buningh & H.B. Colenbrander - Functie
en beloningsverhoudingen. De belo-
ningsproblematiek bij industrie, dienstverle-
ning en overheid.
Samsom 1982

W.W. Sharkey - The theory of natural mono-
poly.
Cambridge U.P. 1982

S. van Houcke - Werken is niet leuk.
Over arbeidsethiek en oorlog.
Pamflet 1982

K.S. Shrader-Frechette - Nuclear power and
public policy. The social and ethical pro-
blems of
fission technology.
Reidel 1983

SEO onderzoek, Economie, energie en mi-
lieu
in Nederland 1980-2000.
Stichting voor Economisch onderzoek U.v.A
1983

A.G. Frank - Crisis: in the world economy.
Heinemann 1980

A.J. van Loon - Dodewaard doorgelicht.
Overzicht van het onderzoek in en om
de kernenergiecentrale te Dodewaard.
Kluwer 1982

J.A.E.E. van Nunen & J. Wijngaard (red.) -
Personeelsplanning, theorie en praktijk.
Samsom 1983

N. Harris - Of bread and guns. The world
economy in crisis.
Penguin 1983

E. Buringh - Beter werk, F.N.V. handboek.
Veiligheid, gezondheid en welzijn.
Federatie Ned. vakbeweging/van Gennepe
1983

H.B. Colenbrander & C.A. Buningh -
Functieclassificatiemethoden. Een onder-
zoek naar toegankelijkheid, aanvaardbaar-
heid en openheid van methodieken. (2 delen)
Samsom 1982

L.J. Meijaard & J. Heijnsdijk - Organisaties
actueel.
Gedachten en ideeën over vraagstukken van
organisaties en besluitvorming in profit en
non-profit organisaties.
Intermediair 1982

f 20,00

f 76,50

f 39,75

f 24,00

f 24,95

f 26,00

f 29,75

f 17,50

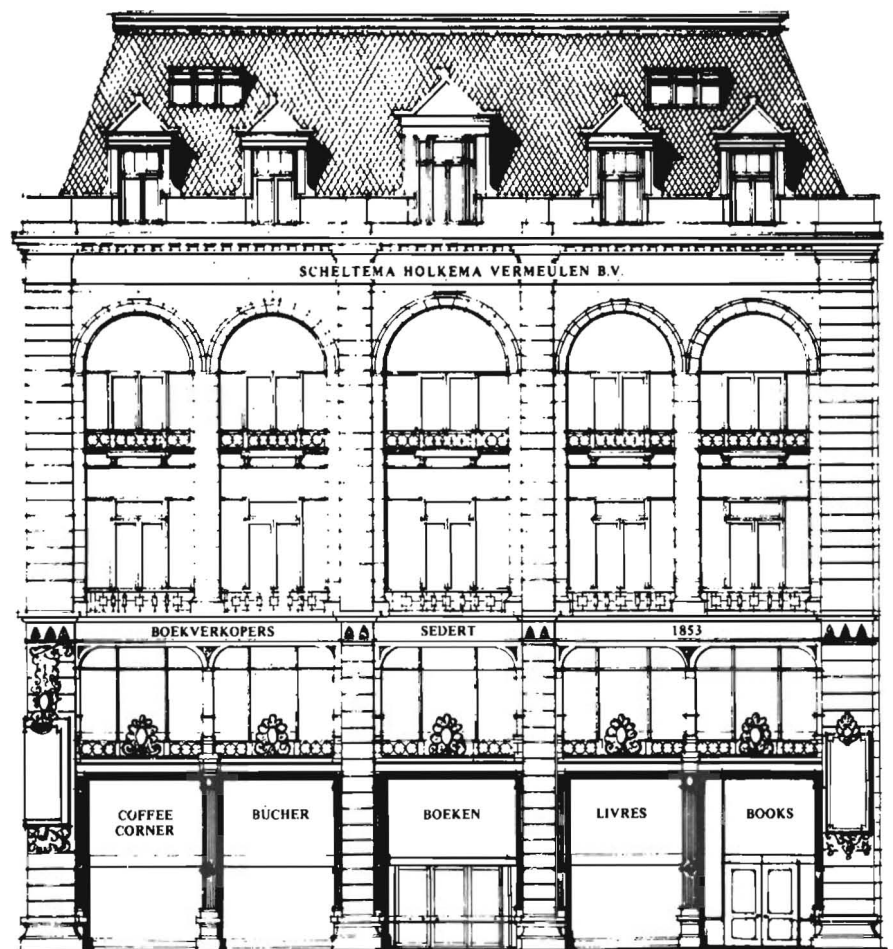
f 39,75

f 20,75

f 19,50

f 129,00

f 64,50

scheltema holkema vermeulen bv

boekverkopers sedert 1853

spui 10 1012 WZ amsterdam holland tel. 020-267212